

KAIP VYSTYTI MOKINIŲ GEBĖJIMUS VERTINTI MEDIJOSE IR SOCIALINIUOSE TINKLUOSE PATEIKIAMĄ INFORMACIJĄ?

Mokymo priemonė mokytojams,
sukurta bendradarbiaujant su
Baltarusija, Gruzija, Lietuva
ir Rusijos Federacija

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

EUROPEAN UNION

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Implemented
by the Council of Europe

MOKINIŲ GEBĖJIMŲ VERTINTI MEDIJOSE IR SOCIALINIUOSE TINKLUOSE PATEIKIAMĄ INFORMACIJĄ VYSTYMAS

Mokytojų rengimo metodika, skirta
mokinių pilietinio aktyvumo ir
žmogaus teisių ugdymui

Originalus pavadinimas :

***How to develop the ability of students to assess
information from media and social networks?***

*Už šiame leidinyje reiškiamas nuomones
atsako autoriai ir jos nebūtinai atspindi
oficialią Europos Tarybos politiką.*

Prašymus dėl šio dokumento arba jo dalies
leidimo ir vertimo nagrinėja Komunikacijos
direktoratas (F-67075 Strasbourg Cedex arba
publishing@coe.int). Kitais klausimais dėl šio
leidinio kreipkitės į Demokratinio pilietiškumo ir
dalyvavimo direktorato Švietimo politikos skyrių.

Viršelį ir maketą parengė Europos Tarybos
Dokumentų ir publikacijų leidybos departamentas.

Nuotraukos: „Shutterstock“

© Europos Taryba, 2015 m. spalio
Išleido: Europos Taryba

*Originalus leidinio tekstas priklauso Europos
Tarybai. Šio leidinio vertimas buvo vykdomas
su Europos Tarybos sutikimu, leidėjui prisiimant
atsakomybę už šio leidinio vertimą*

© Kultūros centras „In Actio“,
2017 m. rugsėjis, lietuvių kalba

Koordinatorius: Andrius Bečys

Redaktorius: Dovilė Rupšytė

Vertėja: Jūratė Griškienė

Išleido: Kultūros centras „In Actio“

In Actio
Kultūros centras

ISBN:

Išleista: Lietuvoje

TURINYS

PRATARMĖ	4
IŽANGA	7
DEMOKRATIJA XXI AMŽIUJE: SKAITMENINĖ DEMOKRATIJA	7
XXI AMŽIAUS ŠVIETIMO POLITIKA IR MOKYTOJAS	7
KRITINIS IR ANALITINIS MAŠTYMAS SKAITMENINĖJE EPOCHOJE	8
DEMOKRATINIO PILIETIŠKUMO UGDYMAS, ŽMOGAUS TEISIŲ UGDYMAS IR MOKINIŲ GEBĖJIMUS VERTINTI MEDIJOSE BEI SOCIALINIUIOSE TINKLUOSE PATEIKIAMĄ INFORMACIJĄ	9
PROJEKTO ATSIKADIMO ISTORIJA	9
TEISINIS REGULIAVIMAS, NORMINIAI AKTAI IR ŠVIETIMO PROGRAMA	10
MOKYTOJŲ RENGIMO PROGRAMOS, PROFESINIAI IŠTEKLIAI	13
PROBLEMAS, IŠŠŪKIAI IR REZULTATAI	16
IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS	17
PRIEDAI (PAMOKOS)	18
BALTARUSIJA	18
GRUZIJA	20
LIETUVA	21
RUSIJOS FEDERACIJA	28

PRATARMĖ

B rangūs skaitytojai,

— Džiaugiamės galėdami pasidalinti su jumis bendro bandomojo projekto „Mokytojų rengimas siekiant pilietinio aktyvumo ir žmogaus teisių ugdymo: kaip vystyti mokinių gebėjimus vertinti medijose ir socialiniuose tinkluose pateikiamą informaciją?“ (angl. „Teacher training in citizenship and human rights education – how to develop the ability of students to assess information from media and social networks?“) rezultatais. Šį Europos Sąjungos ir Europos Tarybos bendrų bandomųjų projektų programai „Veikiančios žmogaus teisės ir demokratija“ (angl. „Human Rights and Democracy in Action“) priklausančią projektą įgyvendino atstovai iš Baltarusijos, Gruzijos, Lietuvos ir Rusijos Federacijos.

— Internetas ir socialiniai tinklai tapo neatsiejama visuomenės, o ypač jaunosios kartos gyvenimo dalimi, taigi projektas atsirado pačiu laiku. Internetu vartotojas susiduria su neribotomis komunikacijos galimybėmis. Čia jį užplūsta abejotinais tikslais skleidžiamas beribis, prieštaringo turinio informacijos srautas. Be to, interneto erdvėje gausu praeities ir dabarties įvykių interpretacijų, kuriomis siekiama manipuluoti suvokimu, o kartais net užverbuoti asmenis į ekstremistines grupuotes. Išnaudodamos jaunatvišką maksimalizmą, nusivylimą ir norą išbandyti save, ekstremistinės grupuotės pasitelkia patrauklius jaunimui informacijos pateikimo būdus.

— Vis daugiau jaunimo tampa priklausomi nuo interneto. Mažai tikėtina, kad su šia problema susiduriantys jaunuoliai su bendraamžiais ar suaugusiais aptars elektroninėje erdvėje rastus pasiūlymus ar pagundas. Į socialinį tinklą įsitraukusius jaunos žmones dažniausiai pribloškia milžiniškas faktų ir jų interpretacijų kiekis. Neretai tokie vartotojai susivilioja patraukliu ar neįprastu dizainu, nesigilindami į paslėptą mintį.

— Jaunos žmonės būtina išmokyti kritiškai vertinti informaciją ir suvokti galimus savo veiksmų padarinius. Dėl įgūdžių ir supratimo stokos priimti neatsakingi, gal net pavojingi sprendimai gali turėti ilgalaikių pasekmių. Todėl itin svarbus tampa išmintingo patarėjo arba globėjo – žmogaus, galinčio padėti jaunuoliui įgyti reikiamų įgūdžių ir supratimo – vaidmuo. Dažniausiai šis darbas tenka mokytojams, ne visuomet tinkamai pasiruošusiems įvertinti interneto ir socialinių tinklų turinį.

— Nevalia pamiršti, kad internetas virsta politinių ir ideologinių kovų lauku. Deja, tokie susirėmimai neapsiriboja elektronine erdve. Nerimą kelia vis didesnis karinių bei etninių konfliktų skaičius. Vis dažniau išgirstame apie rasinį ir etninį priešišumą, netoleranciją. Apie tai byloja didžiulio emocinio atsako internete ir socialiniuose tinkluose sulaukę tragiški įvykiai Ukrainoje, Paryžiuje ir Kopenhagoje.

— Kiekvieno konflikto šalys siekia savaip interpretuoti įvykius, o tai nepadeda išspręsti problemos. Todėl būtina skatinti dialogą, tarpusavio supratimą, kompromisų ieškojimą ir taikų konfliktų sprendimą. Taigi, mokytojas privalo būti pasiruošęs išmokyti mokinius ieškoti įvairius požiūrius atspindinčios informacijos ir ją palyginti, analizuoti vienpusę nuomonę ir atpažinti manipuliavimo socialiniais tinklais atvejus. Mokytojas net tik pats privalo turėti tarpkultūrinės kompetencijos, bet ir gebėti šioje srityje ugdyti mokinius. City of Dublin Education & Training Board Curriculum Development Unit, Ireland

— Tarpkultūrinė kompetencija padeda žmogui įveikti šališkumą bei suprasti kiekvieno asmens teisę į pagarbą žmogiškajam orumui. Ši kompetencija padeda bendrauti ir bendradarbiauti, o tam būtina paisyti, gerbti ir vertinti žmonių įvairovę ir kultūrinius skirtumus. Tarpkultūrinis dialogas – šiai sudėtingai užduočiai tinkamiausias sprendimas, reikalaujantis pažinties su kita kultūra ir jos išskirtiniais bruožais, pagarbaus požiūrio ir atkaklių pastangų ieškant sutarimo, kuris padėtų gerinti tarpusavio supratimą ir tarpkultūrinį bendradarbiavimą. UNESCO Chair in Education for Democratic Citizenship and Human Rights, Montenegro

■ Bandomasis projektas „Mokytojų rengimas siekiant pilietinio aktyvumo ir žmogaus teisių ugdymo: kaip vystyti mokinių gebėjimus vertinti medijose ir socialiniuose tinkluose pateikiamą informaciją?“ – tokio tarpkultūrinio dialogo pavyzdys. Projekto atstovai iš Baltarusijos, Gruzijos, Lietuvos ir Rusijos Federacijos dalinasi pasiekimais ir patirtimi, aptarė probleminius klausimus, mokėsi alternatyvių metodų ir jų taikymo būdų. Pradžioje visiems būdingą atsargumą netrukus pakeitė pasitikėjimas ir nuoširdus susidomėjimas vienas kito iššūkiams bei pasiekimais.

■ Žemė – visų namai, todėl gyvenimo kokybė priklauso nuo kiekvieno iš mūsų pastangų. Taigi, tarpkultūrinis dialogas – tinkamiausia išeitis. Turime išmokyti įžvelgti bendrybes ir suprasti vienas kito skirtumus, suvokti bendrų sprendimų, kuriuose atsižvelgiama į kiekvieno interesus ir poreikius, svarbą. Mūsų įvairovė – Europos turtas ir kūrybingumo šaltinis.

Profesorius Vladimiras Yanchukas

IŽANGA

DEMOKRATIJA XXI AMŽIUJE: SKAITMENINĖ DEMOKRATIJA

Dabartinis susidomėjimas internetu ir socialiniais tinklais neturi precedento. Vos įžengusi į XXI a. žmonija gavo ne tik pačią didžiausią dovaną, bet ir sudėtingiausią iššūkį – skaitmeninį pilietiškumą. Internetas paskatino tokius pokyčius, kurių nebūtų įsivaizdavę net uoliausi socialinių utopijų šalininkai. Laiko ir erdvės ribos, nuo kurių anksčiau priklausė politikos, švietimo, ekonomikos ir kitų valstybės valdymui ir reguliavimui svarbios sistemos, tapo visuotinai įprastomis. Dabar tokios sistemos aiškinamos iš naujo, remiantis dvejomis lygiagrečiomis dimensijomis, kuriose gyvename: tikrove ir skaitmenine realybe. Pastaroji reikalauja harmoningo sugyvenimo pasaulyje, t. y. skaitmeninio pilietiškumo.

— XXI amžiuje demokratija reiškia, kad įprastinėje, tradicinėje tikrovėje galiojantys pamatiniai demokratijos principai turėtų būti atitinkamai perkelti į elektroninę realybę, tačiau tik tokia apimtimi, kiek nebus pažeisti demokratijos principai – precedento ir lygių sau neturinčios laisvė ir lygios galimybės. Daugybė žmonių elektroninės realybės prieinamumą, galimybes ir laisves laiko svarbiomis vertybėmis, todėl iškyla neišvengiamas iššūkis: privalome geriau suprasti žmogaus teises šiame kontekste.

— Kiekvieną dieną po beribį interneto pasaulį naršančiam šiuolaikiniam žmogui reikia vis daugiau naujausių įgūdžių, kompetencijų ir vertybių, laikomų pagrindinėmis kovos su diskriminacija ir smurtu bei konfliktų prevencijos priemonėmis.

— Būtent iš tokių aplinkybių kildinamas pagrindinis modernių pasaulio švietimo sistemų siekis auginti skaitmeninius piliečius.

— Kai kalbame apie skaitmeninę demokratiją ir skaitmeninį pilietiškumą, pirmiausia būtina tiksliai apibrėžti, kas yra ar turėtų būti skaitmeninis pilietis. Toks aiškus supratimas itin svarbus švietimui, mat, kalbėdami apie skaitmeninių piliečių rengimą, neturime galvoje kažkokių teorinių ateities vaikų ar atėjų. Ne, kalbame apie savo vaikus, savo mokinius, dabarties tikrovėje užimančius savo teisėtą vietą, su kuriais klasėse dirbame kiekvieną dieną, stebėdami jų troškimus, poreikius, emocijas, džiaugsmą, nuobodulį ir vystymąsi. Taigi privalome pripažinti, kad vedame juos į nesėkmę – begalines galimybes žmonijai atveriančią skaitmeninę ateitį, kuri, deja, neaiški ne tik jiems, bet ir mums patiems.

XXI AMŽIAUS ŠVIETIMO POLITIKA IR MOKYTOJAS

Esame istorinio proceso liudininkai: dabartinę švietimo ir pedagogikos paradigmą keičia pašėlusį šiuolaikinių informacinių technologijų plėtra, o esminės demokratinės vertybės, tokios kaip pagarba žmogaus teisėms ir įvairovei, žodžio laisvė, aktyvus pilietinis dalyvavimas ir pan., išlieka nepakitusios. Socialiniai tinklai ir internetas tampa veiksmingiausiomis tiek formaliojo, tiek neformaliojo ugdymo priemonėmis.

— Didžiausias XXI a. švietimo politikos iššūkis – vertybėmis grįstas švietimas, kuriame skaitmeninė informacija bei mokinio ir mokytojo skaitmeniniai gebėjimai laikomi neatsiejama ugdymo proceso dalimi.

— Svarbiausia žmonijos istorijoje technologijų pažanga daugumą pedagogų ištiko karjeros pusiaukelėje, taigi ant jų pečių gula didžiulė atsakomybės našta. Dabar ypač svarbu neatsilikti nuo technologinės pažangos ir ugdyti tokius piliečius, kurie ne tik gebėtų spręsti problemas, būdingas dabartinei tikrovei, kurią ne taip seniai laikėme utopija, bet ir prisitaikytų prie nenusipėjamos ateities, kuri mus kol kas atrodo utopiška.

— Taigi, dabar su rimčiausiais iššūkiais susiduria mokytojai, neretai vadinami „skaitmeniniais imigrantais“. Jie privalo ruošti mokinius – „skaitmeninius čiabuvius“ – ateičiai, kuri pastariesiems taps daug natūralesnė ir organiškesnė, nei pedagogams. Tam, kad ši situacija netaptų padėtimi be išeities, o mokytojai nesijaustų palikti likimo valiai, jiems būtina nuolatinė profesinė pagalba.

■ Dabartinė švietimo politika ir standartai reikalauja, kad mokytojai ne tik ugdytų žinių siekiančius ateities piliečius, bet ir suteiktų jiems XXI a. būtinų įgūdžių. Ateities piliečiai privalo būti pasiruošę vadovautis demokratinėmis vertybėmis bei pažiūromis, kad nepaklystų nei tradicinėje tikrovėje, nei elektroninėje realybėje. Šio tikslo neįmanoma pasiekti be skaitmeninių priemonių, kurios būtų tikslingai ir aktyviai naudojamos klasėje. Mokytojai turi būti skatinami naudotis tobulinimosi šioje srityje galimybėmis bei pagalba. Tai padės tinkamai orientuotis plačioje informacinėje erdvėje: rūšiuoti, vertinti ir analizuoti informaciją bei ugdyti šiuos mokinių įgūdžius.

KRITINIS IR ANALITINIS MAŠTYMAS SKAITMENINĖJE EPOCHOJE

■ Informacijos gavimo, supratimo, analizavimo, vertinimo ir naudojimo įgūdžiai žmonijai visuomet buvo nepaprastai svarbūs. Tačiau dabar jie tapo gerokai reikšmingesni kiekvieno žmogaus profesiniam ir asmeniniam gyvenimui.

■ Šiais laikais kiekvienas asmuo, nepriklausomai nuo šalies, kurioje gyvena, gali naudotis visokeriopa informacija, tapti įvairios informacijos autoriumi ir sklaidėju. Todėl būtina išmokyti žmones bekraščiame interneto pasaulyje atidžiai ieškoti, kritiškai vertinti ir analizuoti informaciją, užkirsti kelią diskriminacijai, gerbti įvairovę, kitų žmonių teises ir išsaugoti savo tapatybę.

■ Ši sąlyga svarbi ne tik kiekvienam žmogui, bet ir šiuolaikiniam, gerovės ir sambūvio siekiančiam pasauliui, kadangi:

- ▶ Turime per daug informacijos, o „vartotojas“ privalo iš viso jos kiekio pasirinkti tik aktualią ir „tinkamą“.
- ▶ Galime laisvai naudotis informacija, tačiau išaugo jos klaidingumo tikimybė.
- ▶ Padaugėjo saviraiškos galimybių, tačiau reikalinga vis daugiau dėmesio skirti žmogaus teisėms.

■ Dėl šių priežasčių žmogaus gebėjimas kritiškai analizuoti ir vertinti informaciją tapo nepapratai svarbus išgyvenimui ir yra priskiriamas pagrindiniams XXI a. įgūdžiams.

■ Be to, naujausi tarptautiniai raštingumo tyrimai rodo, kad šalims, kuriose daug dėmesio skiriama informacijos vertinimui ir kritinei analizei, būdingas didesnis ekonominis stabilumas ir augimas. Kadangi šis ryšys nėra atsitiktinis, galime teigti, kad investuodami į mokyklas ir siekdami suteikti mokiniams tokių įgūdžių, užsitikrinsime įvairialypę grąžą: ne tik asmeninį ir profesinį mokinio vystymąsi, bet ir šalies ekonominę gerovę.

DEMOKRATINIO PILIETIŠKUMO UGDYMAS, ŽMOGAUS TEISIŲ UGDYMAS IR MOKINIŲ GEBĖJIMUS VERTINTI MEDIJOSE BEI SOCIALINIUOSE TINKLUOSE PATEIKIAMĄ INFORMACIJĄ

PROJEKTO ATSIKIRADIMO ISTORIJA

Europos Taryba, siekdama sudaryti sąlygas demokratiniam ugdymui, parengė „Demokratinio pilietiškumo ir žmogaus teisių ugdymo“ (DPU / ŽTU) programą, skirtą švietimo priemonėms, užkertančioms kelią ir kovojančioms su smurtu, ekstremizmu, ksenofobija, diskriminacija ir netolerancija, palengvinančioms bendradarbiavimą tarp valstybių, suvienijant pastangas ir ieškant bendrų sprendimų, bei skatinančioms dalijimąsi patirtimi. Šių tikslų siekiama kuriant ir įgyvendinant įvairius projektus, atspindinčius juose dalyvaujančių valstybių prioritetus ir poreikius. Tokiu būdu sukaupia patirtis naudinga ne tik dalyvaujančioms, bet ir kitoms valstybėms, kadangi projektų prioritetai ir iššūkiai nėra išskirtinai būdinti konkrečioms šalims, bet kyla dėl pasaulinių procesų ir aplinkybių

■ 2013 m. (liepos – gruodžio mėn.) keturios Europos Tarybos narės – Baltarusija, Gruzija, Lietuva ir Rusijos Federacija – įgyvendino Europos Sąjungos ir Europos Tarybos bandomųjų projektų programai „Veikiančios žmogaus teisės ir demokratija“ priklausantį projektą „Demokratinio pilietiškumo ir žmogaus teisių ugdymo chartija: požiūrių įvairovė“ (angl. „Charter on Education for Democratic Citizenship and Human Rights Education: a diversity of approaches“). Projekto metu buvo pasiekti du pagrindiniai rezultatai:

- ▶ Atliktas tyrimas, skirtas išanalizuoti ir ištirti esamą padėtį, susijusią su švietimo pasiekimais ir mokymo metodais, padedant mokiniams ugdyti gyvenimui demokratinėje visuomenėje reikalingus įgūdžius ir kompetencijas.
- ▶ Sukurtas filmas apie projekto įgyvendinime dalyvavusių valstybių gerąją praktiką kovojant su įvairių diskriminacijos formų apraiškomis švietimo srityje.

■ Svarbu pastebėti, kad bendradarbiavimas tarp projekte dalyvavusių valstybių neapsiribojo tik projekto veikla. Atlikto tyrimo rezultatai bei šio projekto metu išaiškėję poreikiai paskatino sukurti naują bandomąjį projektą. Visos keturios projekte dalyvavusios valstybės susidūrė su vienodais poreikiais ir iššūkiais, į kuriuos Europos Taryba jau buvo atkreipusi dėmesį ir pavadinusi reikšmingais. Taip atsirado naujas bandomasis projektas „Mokytojų rengimas siekiant pilietinio aktyvumo ir žmogaus teisių ugdymo: kaip vystyti mokinių gebėjimus vertinti medijose ir socialiniuose tinkluose pateikiamą informaciją?“.

■ Atsižvelgiant į šiuos iššūkius ir iškilusius poreikius, pasitelkus pripažintus informacijos rinkimo, analizės ir vertinimo metodus, įgyvendinant bandomąjį projektą „Mokytojų rengimas siekiant pilietinio aktyvumo ir žmogaus teisių ugdymo: kaip vystyti mokinių gebėjimus vertinti medijose ir socialiniuose tinkluose pateikiamą informaciją?“ buvo siekiama:

1. Suteikti mokytojams žinių ir įgūdžių, reikalingų darbui medijų ir socialinių tinklų veikiamoje aplinkoje.
2. Siekiant išmokyti mokinius kritiškai vertinti medijose ir socialiniuose tinkluose pateikiamą informaciją, parengti mokytojams skirtą kvalifikacijos kėlimo programą bei kūrybingam darbui būtinas metodines priemones.

■ Projekte dalyvavusias valstybes atstovavo:

- ▶ Baltarusiją:
Pouniversitetinių studijų akademija.
- ▶ Gruziją:
Nacionalinis mokytojų profesinio rengimo centras prie Gruzijos švietimo ir mokslo ministerijos.
- ▶ Lietuvą:
Švietimo ir mokslo ministerija, Lietuvos konfliktų prevencijos asociacija.
- ▶ Rusijos Federaciją
Rusijos mokytojų kvalifikacijos tobulinimo akademija.

■ Įvertinusios, kaip jų teisės aktuose, švietimo programose ir mokytojų rengimo programose atsispindi skaitmeninės informacijos analizės ir kritinio vertinimo kompetencijos, valstybės – projekto partnerės parengė po tris, aktualioms temoms skirtas bandomąsias pamokas:

- ▶ Baltarusija:
  1. Daugiakultūris švietimas;
  2. Migrantų ir pabėgėlių kultūrinė adaptacija bei socialinė integracija;
  3. Jaunimo smurto internete prevencija.
- ▶ Gruzija:
  1. Tarpkultūrinė komunikacija;
  2. Kaip panaudoti internetą kovojant su diskriminacija?
  3. Neapykantos kalba.
- ▶ Lietuva:
  1. Bendravimo internete kultūra, jos nepaisymas ir pasekmės;
  2. Informacija elektroninėje erdvėje: ar tikrai galima pasitikėti internete publikuojama informacija?
  3. Interneto kontrolė ir cenzūra: spauda ar būtinybė?
- ▶ Rusijos Federacija:
  1. Tarpkultūrinis švietimas;
  2. Balsavimas internetu;
  3. Finansinis raštingumas.

■ Kiekviena projekte dalyvavusi valstybė atliko tyrimą apie aktualias temas, kurios vėliau buvo pasirinktos praktinėms pamokoms parengti ir įgyvendinti. Ši vertinga informacija pasirodė įdomi ir kitų valstybių atstovams, kurie galėjo ja pasinaudoti. Neabejotina, kad tai – vienas iš teigiamų projekto rezultatų, kuris padės pagerinti valstybių bendradarbiavimą ir dalijimąsi patirtimi.

TEISINIS REGULIAVIMAS, NORMINIAI AKTAI IR ŠVIETIMO PROGRAMA

Siekiant užtikrinti kuriamų priemonių veiksmingumą ir atitikti poreikiams, projekte buvo suplanuotas dalyvaujančių valstybių teisinio reguliavimo, norminių aktų ir švietimo programų tyrimas.

■ Iš pirmo žvilgsnio, visų projekte dalyvavusių valstybių švietimo sistemos paremtos gerai organizuotu nacionaliniu teisiniu reguliavimu, suderintu su tarptautinių švietimo organizacijų rekomendacijomis. Tačiau bandomajame projekte pasirinktos temos – demokratinio pilietiškumo ugdymas, skaitmeninės informacijos vertinimui reikalingų įgūdžių ugdymas, kritinė analizė ir IRT panaudojimas – buvo aktualios visų valstybių teisinėms sistemoms. .

BALTARUSIJA

■ Vertybes, tikslus ir normų pagrindus, kuriais vadovaujamesi ugdant mokinių gebėjimus vertinti medijose bei socialiniuose tinkluose pateikiamą informaciją, apibrėžia Baltarusijos Respublikos Konstitucija,

Švietimo kodeksas, Vaiko teisių įstatymas, Informacijos, skaitmeninio ir informacijos apsaugos įstatymas, Baltarusijos Respublikos valstybinės jaunimo politikos įstatymas, Nusikaltimų prevencijos pagrindų įstatymas, Vaikų nepriežiūros ir nepilnamečių nusikalstamumo prevencijos įstatymas, Baudžiamasis kodeksas, Administracinių nusižengimų kodeksas, bei Tęstinio vaikų ir jaunimo švietimo Baltarusijos Respublikoje koncepcija ir programa.

■ Švietimo įstaigose mokinių komunikavimo ir informacijos kompetencijos ugdomos pamokų ir užklasinės veiklos metu. Vidurinio ugdymo įstaigose mokinių kompetencijos ugdomos mokant šių dalykų: „Informacinės technologijos“ (VI – XI klasėms), „[vadas į mokyklinį gyvenimą“ (I – IV klasėms), „Žmogus ir pasaulis“ (I – V klasėms), „Socialiniai“ mokslai“ (IX – XI klasėms), „Pasaulio istorija“ (V – XI klasėms) bei pasirinkamojo dalyko „Saugaus gyvenimo pagrindai“ (II – IX klasėms).

■ Profesinio mokymo ir vidurinio specialiojo ugdymo įstaigose būtinosios kompetencijos formuojamos ir ugdomos mokantis informacinių technologijų, socialinių mokslų, pasaulio istorijos ir teisės pagrindų.

■ Reikia paminėti, kad Baltarusijos švietimo įstaigose mokiniams siūloma daug užklasinės veiklos ir programų.

GRUZIJA

■ Bendrojo lavinimo įstatymas, Gruzijos nacionaliniai švietimo tikslai ir nacionalinė švietimo programa – prioritetiniai dokumentai, sudarantys Gruzijos mokyklų sistemos teisinį pagrindą. Nacionalinėje švietimo programoje nurodytos bendrosios kompetencijos, iš kurių prioritetinėmis laikomos medijų ir skaitmeninis raštingumas. Šiuo metu Gruzijos nacionalinė švietimo programa yra peržiūrima, siekiant šioje bei kitose prioritetinėse srityse aktyviau ugdyti skaitmeninį raštingumą. Bendroji skaitmeninio raštingumo kompetencija apima įgūdžius, būtinus darbui su internete esančia informacija, taip pat gebėjimus, susijusius su elgsena socialiniuose tinkluose ir naudojimusi teise į laisvą žodį. Skaitmeninis pilietiškumas – viena iš pagrindinių skaitmeninio raštingumo kryptių, reiškianti informuoto, etiško ir įstatymus gerbiančio asmens, aprūpinto visais veiksmingam technologijų naudojimui reikalingais įgūdžiais, ugdymą. Daug dėmesio skiriama siekti ugdyti mokinių skaitmeninį raštingumą mokant ne vieno, bet įvairių dalykų. Taip ketinama išugdyti tolesnius mokinių gebėjimus ir įgūdžius:

- ▶ supratimą;
- ▶ komunikavimą;
- ▶ analitinį mąstymą;
- ▶ loginį mąstymą;
- ▶ kūrybinį mąstymą;
- ▶ kritinį mąstymą.

■ Peržiūrima ne tik nacionalinė švietimo programa: 2015 m. planuojama pataisyti bendruosius mokytojų profesinius standartus, kad juose tinkamai atspindėtų nacionalinėje švietimo programoje nurodytos bendrosios kompetencijos. Taip pat planuojama kryptingiau, tikslingiau ir ryžtingiau apibrėžti mokytojo tiesioginę atsakomybę mokomų dalykų metu ugdant raštingumą, medijų ir skaitmeninį raštingumą, kritinį ir kūrybinį mąstymą, socialinę kompetenciją ir pan.

■ Be nacionalinės švietimo programos ir profesinių standartų, Gruzijos mokyklose etikos kodeksas neretai nurodomas kaip svarbus norminis dokumentas.

■ Mokytojų, direktorių ir mokinių etikos kodeksai paprastai būna trys atskiri dokumentai, padedantys mokykloje sukurti pozityvią darbo ir mokymosi atmosferą. Dokumentai sudaryti iš rekomendacijų, kurių tikslas – apsaugoti mokinių, mokytojų ir direktorių teises, neleisti mokykloje skleisti politinės ir religinės propagandos, užkirsti kelią visų rūšių smurtui ir diskriminacijai. Svarbu paminėti, kad šių etikos kodeksų rengime aktyviai dalyvavo mokiniai, mokytojai ir direktoriai.

■ Be jau paminėtų dokumentų svarbu paminėti 2014 m. Gruzijos Parlamento patvirtintą Visų formų diskriminacijos panaikinimo įstatymą. Šis įstatymas – viena iš svarbiausių teisinių priemonių kovai su diskriminacija ir jos naikinimui įvairiose švietimo ir socialinėse įstaigose bei visuomenėje.

LIETUVA

■ Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos bendrosios programos ir bendrojo išsilavinimo standartuose pabrėžiamas poreikis ugdyti mokinių informacijos analizės gebėjimus. Todėl būtina į ugdymo procesą integruoti medijose pateikiamos informacijos analizę. Standartuose socialinis ugdymas nurodomas kaip atskiras dalykas. Jis apibrėžiamas kaip „sudedamoji pasaulio pažinimo dalyko dalis ir grindžiamas istorinės bei geografinės aplinkos pažinimo, tautinio, ekologinio, ekonominio bei pilietinio ugdymo tematika“. Tačiau medijų veikla nenurodoma, kaip viena iš sričių, kurios galėtų būti nagrinėjamos mokykloje. Bendrojo lavinimo mokyklos bendrosios programos ir bendrojo išsilavinimo standartai numato siekį ugdyti gebėjimus „rinkti žinias apie gyvenamąją aplinką iš prieinamų informacijos šaltinių, priimti ir suvokti naują informaciją, panaudoti turimas žinias ir patirtį“.

■ Lietuvoje dalis mokyklų organizuoja mokiniams papildomas pamokas, skirtas jaunimo supažindinimui su pagrindiniais medijų turinio analizės principais ir tokio turinio pateikimo per kitus medijų kanalus, pavyzdžiui, televiziją, spaudą, radiją ir internetinę žiniasklaidą, vertinimu. Tikima, kad tokios pamokos padeda pasiekti bendrosiose programose numatytų tikslų, t. y. padeda mokiniams ugdyti analitinio mąstymo ir kritinio vertinimo gebėjimus. Pabrėžtina, kad pamokos, kurių metu mokiniams pristatoma medijų veikla, yra neprivalomos, todėl nėra įtrauktos į privalomąją vidurinio ugdymo programą.

■ Lietuvos teisinė sistema užtikrina nepilnamečių apsaugą nuo neigiamos arba klaidinančios informacijos. Šioje srityje veikia Nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio įstatymas, Visuomenės informavimo įstatymas ir Reklamos įstatymas. Tačiau vidurinių mokyklų mokiniai negauna nuoseklios informacijos apie kibernetinėje erdvėje galiojančias teises ir pareigas. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas numato asmens galimybę ginti savo garbę ir orumą teisme bei reikalauti atlyginimo už jam padarytą turtinę ir neturtinę žalą.

■ Be to, medijų turinį kuriantys mokiniai turėtų žinoti, kad kibernetinėje erdvėje yra draudžiamas bet koks elgesys, kuriuo kurstoma neapykanta prieš bet kokios tautos, rasės, etninę, religinę ar kitokią žmonių grupę. Toks elgesys gali užtraukti atsakomybę pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 170 str.

■ Lietuvoje viešosios informacijos kokybę užtikrina Visuomenės informavimo įstatymas, Nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio įstatymas, kiti galiojantys teisės aktai ir Lietuvos žurnalistų etikos kodeksas. Reklamos etika yra reglamentuota Lietuvos reklamos etikos kodekse. Taip pat viešąją informaciją, priklausomai nuo jos turinio, gali vertinti Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba, Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba, nepriklausoma savanoriška asociacija Lietuvos reklamos biuras ir teismai.

RUSIJOS FEDERACIJA

■ Demokratinio pilietiškumo tradicijomis pagrįstas jaunosios kartos švietimas Rusijos Federacijoje – svarbus Vyriausybės bei visuomenės tikslas. Švietimo politika paremta tokiais esminiais dokumentais:

- ▶ Rusijos Federacijos Konstitucija;
- ▶ Federaliniu įstatymu dėl švietimo Rusijos Federacijoje.

■ Rusijos Federacijos Konstitucija numatyto pagrindinę Valstybės atsakomybę gerbti ir saugoti žmogaus teises. Federaliniame įstatyme dėl švietimo Rusijos Federacijoje nurodyti pagrindiniai švietimo politikos principai:

- ▶ humanistinis ugdymas;
- ▶ pirmenybė žmonių gyvybei ir sveikatai;
- ▶ asmens teisės ir laisvės;
- ▶ savigarba, stropumas, pilietiškumas, patriotiškumas, atsakingumas, teisinė kultūra, draugiškumas aplinkai;
- ▶ vieninga ugdymo politika visoje Rusijos Federacijos teritorijoje;
- ▶ etnokultūros bruožų ir tradicijų apsauga bei ugdymas daugiatautėje valstybėje.

■ Būtina paminėti demokratinio pilietiškumo skatinimui labai svarbią nacionalinę švietimo iniciatyvą „Mūsų naujoji mokykla“. Ši iniciatyva parengė naujas nacionalinės švietimo politikos kryptis ir bruožus. Esminis naujosios tęstinio švietimo sistemos bruožas – „ne tik perduoti žinias ir technologijas, bet ir formuoti kūrybingumo kompetenciją, pasirengimą mokytis iš naujo“. Šis bruožas būtinas, norint sėkmingai

ugdėti tokias svarbias pilietines savybes, kaip aktyvumas, iniciatyvumas, pasirengimas daugiakultūriam dialogui, kūrybinis mąstymas ir novatoriškų sprendimų suradimas, pagarba nacionalinei istorijai ir istorinėms tradicijoms, valstybės pažanga.

■ Dabartinis naujasis Federalinis švietimo standartas galioja visoje Rusijos švietimo sistemoje. Valstybinėje švietimo politikoje šis standartas vadinamas novatoriška iniciatyva, įgyvendinama atsižvelgiant į pasaulinius iššūkius, susijusius su daugiakultūriškumu, ekstremizmu ir fundamentalizmu, integracine demokratija, didėjančia ekonomine konkurencija ir pan.

■ Svarbu paminėti, kad federalinis įstatymas dėl pilietinio ugdymo paskatino regionus kurti pilietiniam ugdymui skirtą teisinę bazę. Remiantis federaliniu teisės aktu dėl pilietinio ugdymo ir susijusiomis teisinėmis normomis, įvairiuose Rusijos Federacijos regionuose buvo sukurti įvairūs įstatymai, koncepcijos ir programos. Be to, būtini teisiniai dokumentai buvo sukurti vietos savivaldos lygmenyje. Taigi, Rusijos Federacijoje pilietinio ugdymo politiką reglamentuoja federalinio, regioninio ir savivaldybės lygio norminiai dokumentai.

■ Pilietinio ugdymo veikloje daug dėmesio skiriama interneto technologijoms. Vyksta spartus mokyklos edukacinės aplinkos perkėlimas į internetą. Todėl interneto naudojimas ugdymui padeda formuoti teigiamą mokinių socializaciją, jų pasirengimą spręsti praktines problemas, lemia tinkamos „virtualios“ socialinės aplinkos pasirinkimą. Be to, pasitelkus itin aktualią papildomą informaciją galima pagerinti mokymo medžiagos matomumą ir prieinamumą, kontroliuoti mokinių žinias arba mokymąsi ruošiantis galutiniam įvertinimui, kuris vykdomas pasitelkus kompiuterizuotus testus, bei padėti mokytojui ruošti pamokos planus ir pan. .

MOKYTOJŲ RENGIMO PROGRAMOS, PROFESINIAI IŠTEKLIAI

Projekto valstybėse galiojančių teisės aktų tyrimas atskleidė, kad norint užtikrinti tinkama kryptimi vykdomą švietimo procesą, kuriame nepasireikštų įvairios rizikos, nepakanka kokybiškų dokumentų. Tam, kad teisinis švietimo sistemos reglamentavimas netaptų paprasčiausiu formalumu, o teisės aktais nebūtų naudojamosi pasyviai, ugdymo procesui turėtų vadovauti fasilitatorius (instruktorius) – tinkamą įgūdžių turintis mokytojas, gebantis nukreipti mokinius reikiama linkme ir taip pasiekti numatytų rezultatų

■ Valstybės – bandomojo projekto partnerės daug dėmesio skiria mokytojų kvalifikacijos tobulinimui, kuris laikomas pagrindine priemone, užtikrinančia pagalbą mokiniams ugdant įvairius įgūdžius ir gebėjimus. Projekto valstybių kvalifikacijos tobulinimo programos buvo išnagrinėtos, siekiant išsiaiškinti jų ryšį su pagrindinėmis projekto temoms.

BALTARUSIJA

■ Šioje valstybėje išskirtinis dėmesys skiriamas mokytojų kvalifikacijos tobulinimo programoms, mokytojų mokymo ir rengimo kursams. Pouniversitetinių studijų akademija įgyvendina švietimo įstaigų vadovams ir su medijomis dirbantiems specialistams skirtas žinių atnaujinimo ir perkvalifikavimo programas.

■ Akivaizdinio ir nuotolinio kvalifikacijos kėlimo temos:

- ▶ „Veiksmingas šiuolaikinių informacinių technologijų panaudojimas ugdymo veikloje“;
- ▶ „Mokytojų ir mokinių medijų raštingumo ugdymas“;
- ▶ „Debesijos paslaugų ir elektroninių išteklių galimybės mokytojo praktikoje“ ;
- ▶ „Ugdymo proceso dalyviams skirti kritinio mąstymo vystymo metodai“;
- ▶ „Informacijos ir ryšių technologijų panaudojimas daugiakultūrio ugdymo procese“;
- ▶ „Ugdymo proceso dalyvių tarpkultūrinės komunikacijos kompetencijos formavimas“;
- ▶ „Nuotolinio mokymosi organizavimo nevienalytėms grupėms metodai“;
- ▶ „Tarpusavio mokymosi (angl. peer-to-peer) metodo diegimas ugdymo įstaigose“;
- ▶ „Sociopsichologinės pagalbos agresyviems vaikams ir jaunuoliams ištekliai internete“;
- ▶ „Darbo su socialinės rizikos mokinių socialine integracija ir adaptacija gerinimas“;
- ▶ „Teisinės, mokslinės ir metodinės informacijos, skirtos vaikų iš migrantų ir pabėgėlių šeimų teisių ir teisėtų interesų apsaugai, teikimas“.

■ Kvalifikacijos tobulinimo kursuose mokytojai gali naudotis internetiniais žaidimais, padedančiais susipažinti su interneto sandara, darbo taisyklėmis, tinklo etiketu (angl. netiquette). Žaidimas „Wild Web Wood“ (<http://www.wildwebwoods.org>) sukurtas remiantis Europos Tarybos leidiniu „Internetinis raštingumas“.

■ Be jau minėtų mokymo programų, mokytojai gali naudotis kitais kvalifikacijos tobulinimo ištekliais:

- ▶ Svarbiausia priemonė – Baltarusijos Respublikos švietimo ministerijos svetainė (<http://minedu.unibel.by>), kurioje patalpintas nuodugnus oficialių internetinių Baltarusijos Respublikos išteklių katalogas, oficialūs šalies švietimo sistemos informaciniai ištekliai ir Baltarusijos Respublikos švietimo ministerijai pavaldžių medijų svetainių sąrašas.
- ▶ Nacionalinis Baltarusijos Respublikos teisės portalas (<http://www.belta.by>) – pagrindinis valstybinis teisinės informacijos ir jos perkėlimo į skaitmeninį formatą šaltinis internete. Šiame portale talpinami Baltarusijos Respublikos teisės aktų tekstai, su teise ir teisinės informacijos skaitmeninimu susijusi teisinė, mokslinė, praktinė, mokomoji, informacinė ir kita medžiaga.
- ▶ Nacionaliniame Baltarusijos švietimo portale (<http://www.edu.by>) talpinama mokytojams, mokiniams ir tėvams skirta informacija apie įvairius švietimo aspektus. Čia galima rasti informacijos apie teisinius pedagoginės veiklos bei švietimo įstaigų darbo su medijomis pagrindus. Svetainėje patalpinti mokinių užklausinės veiklos, papildomo švietimo vaikams ir jaunimui programų sąrašai, pateikiami veiklą reglamentuojantys dokumentai, programos, žinytai ir metodinė medžiaga. Portale yra forumai „Bendrauk internetu“ ir „Mokykis internetu“ (nuotolinis mokymas), pagalbos centras „Klausk internetu“, mediateka „Žiūrėk internetu“, kurioje galima rasti elektronines vadovėlių ir žinytų versijas, padedančias ugdyti mokytojų, mokinių ir tėvų gebėjimus tinkamai vertinti medijose, internete ir socialiniuose tinkluose pateikiamą informaciją.
- ▶ Interneto svetainė vaikams apie teisę (<http://mir.pravo.by>), kuri buvo sukurta siekiant padėti vaikams ir jaunuoliams įgyti teisinių žinių, atsakyti į tam tikrus „suaugusiųjų“ klausimus, teikti patarimus dėl elgsenos atsidūrus sudėtingose situacijose, diskutuoti apie teisėkūrą Baltarusijos Respublikoje bei šalies piliečių teises. Siekiant šių tikslų, visa svetainėje esanti informacija pateikta patrauklia ir suprantama forma, per žaidimus. Vaikai ir jaunuoliai čia gali rasti informacijos apie elektroninius išteklius ir socialinius tinklus.
- ▶ Pouniversitetinių studijų akademijos svetainėje (<http://www.academy.edu.by>) teikiama informacija apie švietimo specialistų ir vadovų kvalifikacijos tobulinimo ir perkvalifikavimo programas. Čia siūlomos įvairios mokytojų rengimo temos ir formos. Svetainėje galima rasti nuorodų į elektroninius išteklius: norminius teisės aktus, žinytus, metodinę medžiagą, medijų šaltinius, pranešimus, filmus, vaizdo ir elektroninę medžiagą, ir nuotolinio mokymosi išteklius. Taip pat pateikiama informacija apie tarptautinį bendradarbiavimą švietimo srityje, įskaitant Europos Tarybos programas ir projektus.
- ▶ Be jau minėtų ir daugybės kitų naudingų elektroninių išteklių ir medijų formų, kurios aktyviai naudojamos skleidžiant informaciją apie žmogaus teises, demokratiją, daugiakultūrį ugdymą ir toleranciją. Rengiamos teminės TV laidos ir reportažai, skirti jaunimo gebėjimui objektyviai ir tinkamai vertinti medijose ir socialiniuose tinkluose pateikiamą informaciją.
- ▶ Ir pagaliau, mokytojai turi galimybę naudotis įvairia specializuota spauda (laikraščiais ir žurnalais) bei radijo programomis, skirtomis supažindinti mokinius ir mokytojus su vietinėmis ir tarptautinėmis švietimo naujovėmis, iniciatyvomis, ištekliais bei rekomendacijomis.

GRUZIJA

■ Kaip ir Baltarusijos atveju, Gruzijos valstybės vaidmuo švietimo srityje neapsiriboja teisinės sistemos sukūrimu bei atsakomybių ir tikslų mokytojams apibrėžimu.

■ Gruzijos švietimo sistemos siekis – spręsti šio šimtmečio iššūkius. Tai reiškia, kad mokyklos ir mokytojai privalo būti aprūpinti materialiomis, techninėmis (internetu prieiga mokyklose, pradinė mokyklų mokytojų ir mokinių aprūpinimu nešiojamais arba asmeniniais kompiuteriais ir pan.) ir kitomis reikalingomis priemonėmis (publikacijomis, mokymo ir ugdymo rekomendacijomis, ir pan.).

■ Valstybė organizuoja nemokamus informacijos ir ryšių technologijų (IRT) mokymo, specializuotus ir mokytojų rengimo kursus įvairių dalykų mokytojams. Tokiuose kursuose gali mokytis Gruzijos valstybinių mokyklų mokytojai.

■ Informacijos ir ryšių technologijų (IRT) mokymu siekiama:

- ▶ kelti mokytojų kvalifikaciją ir integruotomis informacijos ir ryšių technologijomis (IRT) pagerinti mokymosi aplinką;
- ▶ skaitmeninės kultūros vystymąsi mokyklose skatinti pasitelkus informacijos ir ryšių technologijų (IRT) srityje parengtus mokytojus bei jų turimus išteklius. Padėti mokytojams sistemingai išnaudoti galimybes, praktikoje pritaikyti žinias ir gebėjimus, užtikrinti mokyklų vadovų dalyvavimą procese;
- ▶ nustatyti elektroninės etikos taisykles;
- ▶ sukurti Gruzijos elektroninio mokymo išteklius ir skatinti jų naudojimą, taip siekiant į ugdyimo procesą įdiegti informacijos ir ryšių technologijas (IRT).

■ Mokymai organizuojami pradinųjų ir pagrindinių klasių mokytojams. Pradinųjų klasių mokytojai dalyvauja asmeniniame (angl. one-to-one) elektroninio mokymo procese. Pirmokai ir jų mokytojai yra aprūpinami asmeniniais kompiuteriais, kuriuose įdiegti specialūs edukaciniai žaidimai ir programos. Mokytojams suteikiamas daugiapakopis ciklinis mokymas, užtikrinant jų tęstinį kvalifikacijos tobulinimą. Pagrindinių klasių mokytojų mokymai apima supažindinimą su ugdyimo diferencijavimu ir individualizavimu, projektiniu mokymu. Pabaigę kursus mokytojai įsitraukia į konsultuojamojo ugdyimo procesą, kuria skaitmeninius išteklius, pavyzdines pamokas, projektus ir dalijasi šiais rezultatais su kolegomis.

■ Nemokami kursai vis dar organizuojami, kadangi pastebėtas jų teigiamas poveikis mokinių akademiniam pasiekimams. Gruzijoje dirba apie 60 000 mokytojų. Kiekvieną dieną prie jų prisijungia naujai parengti kvalifikuoti specialistai.

■ Valstybė tai pat įkūrė nemokamą elektroninę biblioteką (www.buki.ge), kurioje talpinama vaizdo medžiaga mokiniams ir mokytojams, skirta vystyti IRT kompetenciją ir gerinti mokymosi procesą: [www.ict, tpdc.ge](http://www.ict,tpdc.ge).

■ Gruzijoje valstybinių mokyklų mokytojams ne tik suteikiami mokymo kursai, bet ir papildomi profesiniai ištekliai. Kiekvienos mokyklos biblioteka gauna mažiausiai dvi publikacijas, padedančias užtikrinti mokytojų kvalifikacijos tobulinimą. Šios publikacijos taip pat apima leidinius apie demokratinio pilietiškumo ir žmogaus teisių ugdymą. Siekiant įgyvendinti demokratinio pilietiškumo ir žmogaus teisių ugdymo programą, kai visos mokyklos jau bus aprūpintos numatytais demokratinio pilietiškumo ir žmogaus teisių ugdymo leidiniais, pageidautina organizuoti pagal šiuos leidinius parengtus mokytojų mokymo kursus.

■ Elektroninis mokytojams skirtas laikraštis „Mastsavlebeli“ (www.mastsavlebeli.ge) ir kita papildoma spausdinta medžiaga – labai svarbūs papildomi ištekliai mokytojams ir kitiems ugdyimo proceso dalyviams. Elektroninis laikraštis skelbia informaciją mokytojams, mokyklų darbuotojams, tėvams ir mokiniams apie kasdieniam ugdyimo procesui svarbius išteklius, nurodydamas aiškius ugdyimo tikslus.

RUSIJOS FEDERACIJA

■ Kaip ir kitose valstybėse – projekto partnerėse, Rusijos Federacijoje skiriama daug dėmesio mokytojų rengimui, organizuojamam pagal federalinius, regioninius ir vietos savivaldos institucijų teisės aktus.

■ Be to, daug dėmesio skiriama interneto naudojimui švietimo srityje, pavyzdžiui, kuriant išteklius ir vykdant įvairias užduotis. Rusijos Federacija sukūrė duomenų bazę, kurioje galima rasti informacijos apie akademinę ir popamokinę veiklą. Vienas iš pavyzdžių – skaitmeninių ugdymo išteklių rinkinys, skirtas tikslingam jų panaudojimui ugdyimo procese. Tai – portalas, kuriame patalpinti įvairūs skaitmeniniai objektai, nuorodos į elektroninius išteklius, recenzuotos ir rekomenduotinos pamokos, papildoma medžiaga.

■ Skaitmeninių ugdymo išteklių rinkinių pavyzdžiai:

- ▶ bendrasis skaitmeninių ugdymo išteklių rinkinys <http://school-collection.edu.ru>;
- ▶ bendroji prieiga prie ugdymo išteklių <http://window.edu.ru>;
- ▶ bendrasis skaitmeninės ugdymo medžiagos mokiniams katalogas www.indigos.ru. Mokinių žinių ir gebėjimų tikrinimui skirta sistema. Tai yra kompiuterizuotas testas, padedantis kontroliuoti galutiniam įvertinimui besiruošiančio mokinio žinias ir mokymą. Kai kuriose svetainėse mokytojai gali patys kurti testus.

■ Žinių ir gebėjimų tikrinimo sistemų pavyzdžiai:

- ▶ „Yandex“ – vieningasis valstybinis egzaminas <http://ege.yandex.ru>;

- ▶ „Infotest“ vertinimo sistema <http://infotest.by> ;
- ▶ vieningasis elektroninio mokinių pasiekimų tikrinimo portalas <http://www.i-exam.ru>.

■ Tarp kitų elektroninių išteklių įvairiomis temomis reikėtų išskirti papildomų ugdymo galimybių suteikiančią edukacinę metodinę literatūrą, kurią savo svetainėse pateikia jos leidėjai. Pirmiausia, tokios svetainės skirtos informuoti vartotojus apie leidėjų arba medijų naudotojų parengtą spausdintą ir elektroninę edukacinę bei metodinę literatūrą, kuria gali naudotis asmenys, mokytojai ir mokiniai. Be to, kai kurie leidėjai nemokamai suteikia atvirąją prieigą prie savo medžiagos (arba jos dalies). Pavyzdžiai:

- ▶ leidykla „Drofa“ (<http://www.drofa.ru>);
- ▶ leidykla „BINOM. Žinių laboratorija“ (<http://www.lbz.ru>);
- ▶ „1C“ edukacinė programinė įranga (<http://obr.1c.ru>);
- ▶ Leidykla „Pervoje sentiabria“ (<http://1сентября.рф>);
- ▶ Nemokamas mokslo populiarinimo žurnalas apie 3D technologijas (<http://mir-3d-world.w.pw>).

PROBLEMAS, IŠŠŪKIAI IR REZULTATAI

■ Š pateiktos informacijos aišku, kad bandomojo projekto valstybėse yra išvystytos projekto tikslus atitinkančios teisinės bazės ir reguliavimo priemonės. Be to, valstybės – projekto partnerės aktyviai įgyvendina mokytojų kvalifikacijos tobulinimui skirtas programas ir organizuoja mokymų kursus..

■ Vis dėlto projekto metu atlikti tyrimai parodė, kad nepaisant aiškaus teisinio reguliavimo ir intensyvių kvalifikacijos tobulinimo programų, nemažai pastangų reikia įdėti mokyklose dirbant su mokytojais ir mokiniais, siekiant gerinti jų supratimą apie diskriminaciją ir lygybę, bei ugdyti analitinį mąstymą. Tyrimų rezultatai parodė, kad neretai vykdoma veikla ir taikomos priemonės yra nepakankamos, todėl tik šiek tiek pakoreguoja problemos rimtumą, kai susidariusią padėtį pasunkinti ir dar daugiau problemų sukelti gali tiek vietiniu, tiek pasauliniu mastu vykstantys procesai.

■ Esant tokiai situacijai, mokytojai atstovauja profesionalų grupę, kuriai būtina nuolat teikti naujas specializuotas priemones, užtikrinančias praktinį politikos įgyvendinimą, gerinančias specialistų supratimą apie dabarties iššūkius ir padedančias juos spręsti. Kvalifikacijos tobulinimo veikla turėtų planuojama taip, kad mokytojai išmokytų betarpiškai ir tikslingai įsikišti į problemų sprendimo procesus, bei įgytų pasitikėjimo ir kompetencijų taikyti šį metodą kasdienėje veikloje.

■ Bandomieji mokymai parodė, kad mokytojams neretai būdingas ribotas supratimas apie pilietiškumo ir žmogaus teisių ugdymo iššūkius, kylančius dėl netinkamai naudojamos elektroninės informacijos. Pavyzdžiui, projekto metu surengta pamoka apie neapykantos kalbos elektroninėje erdvėje formų atpažinimą parodė, kad mokytojai nepakankamai gerai supranta, kas yra neapykantos kalba ir kokios gali būti jos pasekmės. Atitinkamai, įgyvendinus projekto veiklą ir mokymo renginius paaiškėjo, kad į problemos sprendimą orientuoti ugdymo ištekčiai ir veiksmai nedelsiant atneša rezultatų, t. y. išugdomi mokytojų ir mokinių gebėjimai ir įgūdžiai.

■ Svarbu pastebėti dar ir tai, kad itin teigiamos reakcijos sulaukė mokinių įtraukimas į mokytojų kvalifikacijos tobulinimo programų rengimą, išbandymą ir įvertinimą: net 90 proc. projekte dalyvavusių mokytojų nurodė, kad mokinių dalyvavimas – viena pagrindinių projekto stipriųjų pusių.

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

- ▶ Projekto metu suplanuotų ir įgyvendintų bandomųjų mokymo renginių vertinimo analizė parodė, kad mokiniai ir mokytojai domisi tokiomis sudėtingomis problemomis, kaip diskriminacija, smurtas, tarpkultūriniai nesutarimai ir pan., ir laiko jas svarbiomis. Patirtis rodo, kad mokiniai ir mokytojai yra labai motyvuoti dalyvauti šioje veikloje.
- ▶ Bandomųjų mokymų renginių dalyvių nuomonės apklausa parodė, kad mokykloms reikia strategiškų ir „nesudėtingų“ metodų, kurie padėtų mokyklos aplinkoje spręsti prieš tai įvardintas sudėtingas problemas. Tai gali būti praktinės priemonės mokytojams ir nuodugnūs nurodymai pamokoms – projektams, kurių metų būtų sudaromos galimybės išbandyti ir išugdyti darbui klasėje svarbiausius gebėjimus ir įgūdžius.
- ▶ Bandomųjų mokymų renginių dalyviai tinkamai suvokė siūlomų pamokų reikšmę. Priemonių ir būdų, skirtų projekto įgyvendinimo metu pasiūlytiems ištekliams pritaikyti mokyklose, planavimas prasidėjo dar bandomajame etape. Be to, net 80 proc. dalyvių, grįžę į savo mokyklas, supažindino kolegas su projekto mokymo renginių turiniu.
- ▶ Švietimo sistemos sėkmė ir produktyvumas neabejotinai priklauso nuo teisinio reguliavimo ir nuodugnios švietimo programos. Tačiau tiesioginiams rezultatams to nepakanka. Valstybių – projekto dalyvių švietimą reglamentuojančių teisės aktų analizė parodė, kad gerai suformuluoti teisiniai dokumentai dažnai neatspindi mokyklose taikomos praktikos ir nesprendžia susidariusių problemų.
- ▶ Nors valstybės – projekto dalyvės aktyviai įgyvendina mokytojų rengimo programas, projekto metu vykdyti bandomųjų mokymų renginiai patvirtino, kad mokytojų kvalifikacijos tobulinimo programose būtina skirti dėmesio problemų sprendimui.
- ▶ Problemų sprendimo mokymai turėtų būti sistemingi ir dažni. Mokytojams būtinos nuolatos atnaujinamos profesionalios priemonės.
- ▶ Mokytojų mokymų veikloje turėtų dalyvauti mokiniai. Tai padėtų užtikrinti, kad į jų nuomonę būtų atsižvelgta apibrėžiant ir sprendžiant problemas.
- ▶ Dabartiniame pasaulyje šiuolaikiško piliečio išugdyti neįmanoma be modernių priemonių. Mokyklos turėtų išnaudoti elektroninės erdvės siūlomas galimybes, tapusias neatsiejama šiuolaikinio žmogaus kasdienio gyvenimo dalimi. Dabar jos turi tapti neatsiejama kasdienės mokomosios veiklos dalimi.
- ▶ Mokinių gebėjimas kritiškai vertinti ir analizuoti informaciją, išreikšti save ir gerbti kitų žmonių teises – ne tik jų asmeninės profesinės sėkmės, bet ir klestinčios demokratinės visuomenės pagrindas.
- ▶ Didesnė laisvė reiškia augančią žmogaus teisių pažeidimų riziką, todėl būtina ir toliau skatinti demokratinį pilietiškumą ir nediskriminavimą.

PRIEDAI (PAMOKOS)

Priedus sudaro po vieną kiekvienos valstybės pavyzdinę pamoką apie mokinių skatinimą kritiškai vertinti elektroninėje erdvėje platinamą informaciją.

— Kiekvienos valstybės prioritetus ir problemas atspindinčios pamokos buvo sukurtos ir išbandytos vykdant bandomąjį projektą

BALTARUSIJA

— **Pamokos pavadinimas:** „Smurtas internete“

— **Tema:** „Jaunimo smurto internete prevencija“

— **Raktiniai žodžiai:** smurtas internete, priekabiavimas elektroninėje erdvėje, smurto internete prevencija.

— **Tikslai:** suteikti mokiniams kovos su smurtu internete įgūdžių, ugdyti mokinių gebėjimus vertinti medijose ir socialiniuose tinkluose randamą informaciją apie smurtą.

— **Laukiami rezultatai:** mokinių supažindinimas su smurto elektroninėje erdvėje formomis, sustiprintos analitinės ir kritinės kompetencijos, patobulintas gebėjimas išreikšti prieš smurtą nukreiptą poziciją ir (arba) kovoti su smurtu.

— **Būtiniosios darbo priemonės:** lipnūs lapeliai, projektorius, nuotraukos, filmuota medžiaga, kortelės su užrašais „Direktorius“, „Direktoriaus pavaduotojas“, „Auklėtojas“, „Mokyklos psichologas“, „Vaikų teisių apsaugos specialistas“, „Ryšių su žiniasklaida specialistas“, „Mokytojas“, „Nevyriausybinių organizacijos atstovas“, „Sidorovo motina“, „Sidorovo tėvas“, „Petrenko motina“, „Petrenko tėvas“.

Pamokos planas

— Įvadas

1. Pamokos vedėjai pasisveikina su dalyviais - Laba diena! Džiaugiamės, kad atvykote! Šiandien pasikalbėsime apie skirtingas smurto formų apraiškas internete ir galimas prevencijos priemones.
2. Pamokos vedėjai ir dalyviai paaiškina ant lentos užrašytas darbo grupėje taisykles.
3. Susipažinimo žaidimas „Internetinė pažintis“.

— Pamokos vedėjai:

Jūs nusprendėte susirasti draugą ar draugę, su kuriuo galėtumėte maloniai leisti laiką. Taigi, internetinių pažinčių svetainėje patalpinate skelbimą. Papasakokite žmonėms apie save (ką veikiate, kokie jūsų pomėgiai, kas jums patinka, kokios jūsų stipriosios ir silpnosios savybės). Nebūtina prisistatyti savo vardu, galima susikurti slapyvardį.

— Išdaliname lipnūs lapeliai, ant kurių pamokos dalyviai rašo skelbimus. Lapeliai užklijuojami ant lentos. Skirkite šiek tiek laiko dalyviams susipažinti su skelbimų turiniu.

— Pagrindinė pamokos dalis

— 1. Pamokos vedėjai supažindina dalyvius su skirtingomis smurto prieš vaikus elektroninėje erdvėje rūšimis.

Smurto prieš vaikus elektroninėje erdvėje rūšys:

► **a. Vaikų viliojimas** (vaikų kurstymas internete) – ryšio su vaiku užmezgimas ir pasinaudojimas įgytu pasitikėjimu siekiant jo seksualinio išnaudojimo ateityje.

Piktų kėslų turintys žmonės stengiasi su vaikais susipažinti forumuose ir pokalbių svetainėse. Paprastai jie gerai išmano šiuolaikinio jaunimo aktualijas (pomėgius, skonį, pasirinkimus), todėl geba lengvai užmegzti pokalbį su vaiku. Aukomis tampa jaunuoliai, kurie jaučiasi nusivylę, nepatenkinti savo gyvenimu arba ieško paramos, supratimo. Tokiems vaikams nusikaltėliai reiškia užuojautą, bando juos nuraminti, o tada kviečia pabendrauti uždaroje aplinkoje (privačiomis žinutėmis socialiniuose tinkluose, elektroniniu paštu arba trumposiomis žinutėmis telefonu). Po truputį pokalbiai nukreipiami į intymias temas ir klausimus. Po to dažniausiai siūloma susitikti tikrovėje.

► **b. Priekabiavimas** (gąsdinimas, kabinėjimasis: bauginantys, žeminantys ir neigiamą poveikį vaikams darantys veiksmai).

Tai – plačiausiai paplitusi jaunimo smurto forma. Vaikai kuria atstumtiesiems skriausti skirtas interneto svetaines ir socialinių tinklų grupes, kur talpinamos auką kompromituojančios nuotraukos ir vaizdo medžiaga, skleidžiami gandai, siunčiamos anoniminės žinutės su grasinimais ir įžeidimais. Kartais toks priekabiavimas būna filmuojamas ir skelbiamas viešai internete.

► **c. Pornografijos sklaida** (medžiaga, kurioje vaizduojamas atviras lytinis santykiavimas arba smurtinės scenos, darančios žalą vaikų psichologijai ir psichinei sveikatai).

Dauguma paauglių, susidūrusių su medžiaga, kurioje vaizduojamas atviras lytinis santykiavimas, jaučia nerimą, tampa nervingi. Pornografija gali sukelti kitas pasekmes:

1. priklausomybę nuo pornografijos;
2. poreikį žiūrėti pornografiją;
3. polinkį imituoti matytus veiksmus.

► **d. Vaikų pornografijos gamyba ir platinimas.**

Vaikų pornografija – viena pelningiausių nusikalstamų veikų. Vaikų pornografijos gamyba baudžiama pagal Baltarusijos įstatymus, žr. Baltarusijos Respublikos baudžiamojo kodekso 343-1 straipsnį „Nepilnametį asmenį vaizduojančios pornografinės medžiagos ar pornografinio pobūdžio priemonių gamyba ir platinimas“ (baudžiama laisvės atėmimu iki 13 metų).

— 2. Parodoma vaizdo medžiaga (ištrauka iš pokalbių laidos „Pozicija“). Paprašoma, kad kiekvienas dalyvis nurodytų vieną iš pastebėtų smurto formų, pakomentuotų situaciją ir, jei įmanoma, pateikti dar vieną pavyzdį.

— 3. Pamokos vedėjai supažindina dalyvius su priekabiavimo elektroninėje erdvėje formomis (pagal Nancy Willard klasifikaciją (Willard, 2007)):

- **Užsi puolimas** (įžeidimas) paprastai vyksta atviroje viešoje interneto erdvėje, kai talpinami įžeidūs komentarai, nuomonė, vulgariai kabinėjimasi.
- **Priekabiavimas** (nepažįstamų žmonių, socialinių tinklų vartotojų arba žmonių iš artimiausios realios socialinės aplinkos vykdomas tyčinis ir sistemingas puldinėjimas elektroninėje erdvėje).
- **Šmeižimas** (gandų sklaidimas) – tyčinis informacijos apie auką sklaidimas siekiant sužlugdyti draugystę arba atkeršyti, kai internete, forumuose, naujienu svetainėse, elektroniniu paštu viešinamos nepalankios aukai nuotraukos, vaizdo ar tekstinė medžiaga.
- **Paslapties atskleidimas ir apgaulinėjimas** (viešas asmeninės informacijos atskleidimas) - asmeninės informacijos (pavyzdžiui, intymių nuotraukų, finansinės padėties ar profesijos) atskleidimas siekiant pažeminti arba šantažuoti.
- **Atskirtis** (socialinė izoliacija) – pašalinimas iš tiesioginio bendravimo žinutėmis arba žaidimų grupės ir pan.
- **Persekiojimas elektroninėje erdvėje** (tęstinis priekabiavimas ir persekiojimas) – sistemingas (seksualinis) priekabiavimas, po kurio gali būti įžeidinėjama ir persekiojama.
- **Grasinimas elektroninėje erdvėje** (atviras grasinimas fiziškai susidoroti) – tiesioginiai ar netiesioginiai

grasinimai nužudyti arba sužaloti.

4. Žaidimas „Prevencijos taryba“.

Vaikų nepriežiūros ir nepilnamečių nusikalstamumo prevencijos taryba – savarankiškas darinys, kurios nariai svarsto informaciją apie socialinę riziką patiriančius ar įstatymui nusižengusius nepilnamečius asmenis. Taryba susideda iš direktoriaus, mokytojų, mokinių, tėvų ir asociacijų atstovų.

Kiekvienas pamokos dalyvis gauna kortelę su užrašytu jam skirtu vaidmeniu. Vaidmenys: „Direktorius“, „Direktoriaus pavaduotojas“, „Auklėtojas“, „Mokyklos psichologas“, „Vaikų teisių apsaugos specialistas“, „Ryšiu su žiniasklaida specialistas“, „Mokytojas“, „Nevyriausybės organizacijos atstovas“, „Sidorovo motina“, „Sidorovo tėvas“, „Petrenko motina“, „Petrenko tėvas“. Kortelių negavusieji dalyviai skiriami stebėtojais, galinčiais patarti, nurodyti trūkumus ir siūlyti sprendimus.

Tarybos posėdis prasideda nuo „Direktoriaus“ kalbos apie susidariusią situaciją. Toliau visi posėdžio dalyviai prisistato ir pasisako apie aptariamas šeimas (tėvus ir vaikus).

Situacijos yra tikroviškos, paimtos iš interneto:

1. http://www.academy.edu.by/files/29052013_Profilaktika.pdf
2. <https://ru.wikipedia.org/wiki/>
3. <http://ont.by/tv/projects/pozition>

Veikėjų vardai ir gyvenamosios vietos yra pakeistos.

Atvejo analizė: „Mokykloje įvyko nelaimingas atsitikimas. 2000 m. gimimo 7 klasės mokinys į mokyklą atsinešė dūminį užtaisą, kurį pasigamino pats, pagal internete rastą informaciją. Per pertrauką mokinys perdavė užtaisą klasės draugui, kuris šį įsidėjo į kišenę. Pamokos metu įvyko sprogdymas, pasklido dūmai. Per incidentą niekas nenukentėjo, tačiau vaikai buvo priversti pašalinti iš patalpos. Užtaiso savininko pasiaiškiniame rašoma, kad jį jau seniai „domino įvairūs triukai“ ir jis norėjo „sumeistraiuti tokį pirotechnikos gaminį“. Visą informaciją jaunuolis rado internete. Jo tėvus apklausė policijos pareigūnai“.

Pabaiga

Apibendrinimas ir refleksija.

„Patarimai“.

Kiekviena grupė parengia patarimus apie smurto elektroninėje erdvėje prevenciją. Pirmoji grupė formuoja patarimus vidurinės mokyklos mokiniams, o antroji – tėvams. Trečiosios grupės patarimai skirti mokytojams, o ketvirtosios – jaunesnio amžiaus mokiniams. Penktoji grupė rengia patarimus interneto svetainių moderatoriams (sistemų administratoriams).

GRUZIJA

Pamokos pavadinimas: „AntiDiscriMedia“

Tema: „Kova su diskriminacija“

Raktiniai žodžiai: kova su diskriminacija, pripažinimas, tolerancija, empatija, mažumos, žmogaus teisės, lygybė, marginalizacija, smurtas.

Tikslai: skatinti kovos su diskriminacija praktiką, pasitelkus IRT ugdyti įvairovės pripažinimo įgūdžius.

Laukiami rezultatai: Bus išugdytas mokinių gebėjimas pripažinti įvairovę, išaiškinti diskriminacijos atvejus ir užkirsti jiems kelią. Naudodamiesi socialinėmis medijomis mokiniai sugebės pasidalinti savo idėjomis ir darbo rezultatais tiek su mokyklos, tiek su platesne bendruomene. Bus ugdomi mokinių skaitymo ir rašymo gebėjimai, vizualinis raštingumas, informacijos surinkimo ir rūšiavimo įgūdžiai.

Darbo priemonės: kompiuteris su interneto ryšiu, kanceliarinės priemonės, bibliotekos ištekliai,

vaizdo kamera ir kiti.

— Darbo planas:

- ▶ Paruošti mokinių diskusiją apie diskriminacijos reikšmę ir formas.
- ▶ Siekiant suteikti išsamią informaciją apie diskriminaciją, diskusijos metu naudotis įvairiais šaltiniais, pavyzdžiui, filmuota ir tekstone medžiaga, nuotraukomis, teisiniais dokumentais, žurnalais, tyrimais ir panašiai.
- ▶ Surengti diskusiją apie medijų ir elektroninių priemonių įtaką diskriminacijai.
- ▶ Aktyvus darbas:
  - Sukuriamas tinklaraštis arba interneto puslapis pavadinimu „ANTIDISCRIMEDIA“, kuriame būtų rašoma apie elektronines medijas. Esant poreikiui bendradarbiauti kviečiamas informacinių technologijų mokytojas.
  - Padalinti mokinius į grupes. Kiekvienai grupei skiriamas darbas su tam tikrą diskriminaciją patiriančia grupe (pavyzdžiui, religines, etnines ar seksualines mažumas, žmones su negalia ir kitas).
  - Grupelės surenka informaciją.
  - Grupelės pasirenka temą ir sukuria informacinę ar kitokią priemonę.
  - Informacija ir priemonės išnagrinėjamos, įvertinamos ir paviešinamos „ANTIDISCRIMEDIA“ interneto puslapyje.
- ▶ Pristatyti projektą mokykloje kitų klasių mokiniams, mokytojams, bendruomenei ar tėvams.
- ▶ Surengti bendrą diskusiją, kurioje būtų apibendrinti viso darbo rezultatai.

— Nurodymai:

- ▶ Mokytojas paprašo mokinių (nuo 3 iki 12 klasių) parengti kovos su diskriminacija įstatymo projektą, aprašyti diskriminacijos atvejį arba išvardinti bendruosius kovos su diskriminacija principus ir vertybes.
- ▶ Kai mokiniai geriau susipažįsta su tema, mokytojas pasiūlo sukurti specialų interneto puslapį arba tinklaraštį „AntiDiscriMedia“ (kova su diskriminacija + socialinės medijos), kuris padėtų kovoti su diskriminacija ir gerinti žmonių supratimą šioje srityje. Taip mokiniai tampa medijų specialistais kovojančiais su diskriminacija socialiniuose tinkluose.
- ▶ Kitame etape mokytojas ir mokiniai diskutuoja apie pažeidžiamas visuomenės grupes, dažniausiai susiduriančias su diskriminacija. Klasė padalinama į dvi grupes, kiekviena pasirenka po vieną iš labiausiai pažeidžiamų visuomenės grupių (pavyzdžiui, religines, etnines ar seksualines mažumas, žmones su negalia ir kitas).
- ▶ Mokinių grupės pradeda darbą su pasirinkta tema. Surenkama įvairi informacija: rašytinė, vaizdo ir garso įrašai, kita medžiaga. Parengiamas trumpas vaizdo siužetas. Mokiniai atlieka medijų specialistų, siekiančių apsaugoti tam tikros žmonių grupės teises, vaidmenį.
- ▶ Darbas tęsiamas visą semestrą arba visus akademinius metus. Bendradarbiaudami su mokytoju ir mokyklos klubais, mokiniai kuria, tyrinėja ir rūšiuoja informaciją. Vėliau mokytojas padeda šią informaciją paviešinti „AntiDiscriMedia“ puslapyje.
- ▶ Mokinių grupelės pristato savo darbo rezultatus klasėje ir siekia į juos atkreipti visuomenės dėmesį. Interneto medijos užtikrina laisvą visuomenės prieigą prie informacijos. Mokinių pranešimus galima pristatyti renginyje, kuriame būtų suplanuota diskusija mokinius dominančiomis temomis su kvietiniais svečiais.

LIETUVA

— Pamokos pavadinimas: „Informacija elektroninėje erdvėje: ar tikrai galima pasitikėti internete publikuojama informacija?“

Pagrindiniai tikslai:

— Išugdyti kritinį požiūrį į informaciją internete, gebėti išsiaiškinti poveikį, kurį visuomenės informavimo priemonės daro įvairioms tikslinėms grupėms, skatinti įvairių šaltinių palyginimą ir analizę.

— Atkreipti mokinių dėmesį į galimas prieštaras tarp teisės gauti informaciją ir asmens teisės į privatų gyvenimą. Pristatyti mokiniams prieštaringos informacijos publikavimo problemą, pavyzdžiui, informacijos

apie nusikaltimų aukas, technologines arba stichines nelaimes.

■ **Pagrindiniai tikslai mokiniams:**

- ▶ Gebėti atskirti pagrindinius svetainių tipus pagal jose talpinamos informacijos pobūdį ir ją skelbiančių žmonių pavardes ar organizacijų pavadinimus; atpažinti informacijos teikėjų ketinimus ir žinoti būdus, kuriais paveikiama nešališka informacija.
- ▶ Žinoti pagrindinius kriterijus, padedančius suprasti ir patikrinti svetainės saugumą, patikimumą bei joje talpinamos informacijos vertę.
- ▶ Suprasti pagrindinius moralės principus, galinčius padėti be išankstinio nusistatymo ir nepaisant atskiro asmens interesų įvertinti elektroninėje erdvėje talpinamos informacijos naudą visuomenei.
- ▶ Susipažinti su problemomis, galinčiomis kilti elektroninėje erdvėje paskelbus informaciją apie nusikaltimų aukas, technologines arba stichines nelaimes, istorinius faktus apie karo, genocido ir religinių grupių konfliktų padarinius; gebėti kritiškai mąstyti ir susiformuoti tvirtą poziciją šiais klausimais.

■ **Mokymo tipas:** *Dvi pamokos arba vienas seminaras mokytojams*

■ **Lygis:** *10 – 12 klasės*

■ **Dalykas:** *Pilietiškumo ugdymas, informacinės technologijos*

Trumpas aprašas

■ Pamokų metu siekiama analizuoti internete esančios informacijos patikimumą bei informaciją, kurios paskelbimas gali pažeisti asmens teisę į privatų gyvenimą. Tuo pačiu aptariami atvejai, kai internete talpinami pareiškimai arba vaizdo medžiaga, galinti sukelti prieštaringas visuomenės reakcijas. Mokiniai skatinami išsakyti savo nuomonę šiais klausimais ir išplėtoti ją moraliniu požiūriu. Reikia pabrėžti, kad informacinių technologijų amžiuje medijų turinį gali kurti visi. Taigi, labai išauga kiekvieno žmogaus vaidmuo ir atsakomybė.

■ Analizuojant rekomenduojamus ir kitus prieinamus šaltinius, kai nagrinėjama teorinė informacija, patartina rengti diskusijas ir skatinti mokinius reikšti nuomonę. Taip pat rekomenduojama kelti klausimus, į kuriuos nėra teisingo ar klaidingo atsakymo, mokyti savarankiškai priimti sprendimus. Pirmosios pamokos metu analizuojamos populiariausios svetainės ir už jų slypinčios interesų grupės, pabrėžiamas tokių svetainių poveikis informacijos kokybei ir nešališkumui, aptariami patikimų informacijos šaltinių išaiškinimo būdai. Antrosios pamokos metu aptariama priešara tarp siekio skelbti autentišką ir nuoseklią informaciją bei būtinybės nepakenkti konkreitiems asmenims, nesukelti visuomenėje konflikto ar poliarizacijos.

Raktiniai žodžiai:

■ Informacija, atsakomybė, interesų grupės, patikimumas, autentiškumas, konfliktas.

Metodologija ir informacijos pateikimo būdai:

■ Teorinė paskaita, atvejo analizė, informacijos išteklių analizė, diskusija, komandinis darbas, vaidmenų žaidimai.

Naudojamos priemonės:

■ Kompiuteris su interneto ryšiu ir projektorius, spausdinta dalomoji medžiaga (tekstai analizei, specialiai mokiniams parengti klausimynai), popierius ir rašikliai.

Trukmė:

■ *Pirmoji pamoka – 45 min.*

■ *Antroji pamoka – 45 min.*

PIRMOJI PAMOKA: KIEK GALIMA PASITIKĖTI INTERNETE SKELBIAMA INFORMACIJA?

Pagrindinis tikslas

■ Gerinti supratimą, kad asmenys ir organizacijos informaciją internete skelbia turėdami savo interesų ir tikslų, todėl jų siekiai gali būti abejotini. Ugdyti mokinių įgūdžius tikrinti tokios informacijos autorystę, kokybę ir patikimumą, palyginimui ieškoti alternatyvių informacijos šaltinių. Ugdyti mokinių įgūdžius, padedančius atpažinti akivaizdžias interesų grupes, žinomas dėl tam tikros informacijos skelbimo, bei jų gebėjimus atitinkamai suprasti jų propaguojamus tikslus. Skatinti gebėjimą atskirti faktus nuo interpretacijų.

Pagrindinis tikslas

■ Teorinė paskaita, atvejo analizė, tyrimai, diskusijos, komandinis darbas, jei pakanka kompiuterizuotų darbo vietų.

Naudojamos priemonės

■ Teorinės žinios apie interneto svetainių tipus, žodžiu pateikiama papildoma statistinė informacija, pagrindiniai teiginiai ir faktai rodomi ekrane, pasitelkus projektorių. Užduotys komandiniam darbui atspausdinamos ir padalinamos. Tikimasi, kad mokiniai dirbs grupelėse, o nurodytas interneto svetainių analizavimo ir atpažinimo užduotis vykdys kompiuterių klasėje

Nurodymai / pamokos planas.

■ Pamoką galima pradėti nuo interneto išteklių tipų, informacijos teikėjų tikslų, tikslinių grupių apibrėžimo ir pagrindinių žinių apie reikalaujamą saugumą ir patikimumą. Tokiai analizei galima naudoti mokomosios medžiagos 1 priedą (žr. „Interneto svetainių tipai“), pateikiant konkrečius interneto svetainių pavyzdžius ir pabrėžiant svarbiausius joms būdingus bruožus.

■ Pristatant mokomosios medžiagos 2 priedą (žr. „Jungtinės Karalystės mokinių gebėjimai pasirinkti internete talpinamą informaciją“) patartina palyginti pateikiamą statistinę informaciją su mūsų šalyje vyraujančiais mokinių požiūriais, t. y. klausti, kaip mokiniai vertina savo gebėjimus, aiškintis, su kokiais teiginiais jie sutinka ir kuriais atvejais galvoja kitaip. Mokytojas nuodugniai pakomentuoja likusius neaiškumus, išskiria būdus, padedančius pasirinkti patikimą informaciją.

■ Antroje pamokos dalyje siūloma išdalinti klausimyną Nr. 1 (žr. priedą) ir jį pakomentuoti (internetu svetainės patikimumo vertinimas). Patartina pristatyti ir paprašyti mokinių išanalizuoti keletą interneto svetainių, kuriose pateikiamas skirtingas požiūris. Rekomenduojama pasitelkti bent du kokybiškos ir patikimos interneto svetainės (asmeninės, edukacinės, nevyriausybinės, naujienų, komercinės ir kitos) pavyzdžius.

■ Pabaigus užduotį, grupelių išvadas visai klasei pristato deleguoti atstovai. Sprendimai turi būti argumentuoti, pagrįsti aiškiais kriterijais. Mokytojas turėtų pateikti savo nuomonę, pabrėždamas išvadų stipriąsias ir silpnąsias puses.

ANTROJI PAMOKA: AR VISAIS ATVEJAIS BŪTINA SKELBTI TIESĄ?

Pagrindinis tikslas:

■ Pristatyti konstitucinės teisės į informacijos laisvę ir asmens teisės į privatų gyvenimą suderinimo iššūkius. Tai yra aktuali problema, kylanti dėl nuolatos augančio naudojimosi informacinėmis technologijomis. Suteikti reikiamų žinių apie moralinius kriterijus ir standartus, taikytinus informacijai apie nusikaltimų aukas, persekiojamas tautas, socialines ir religines grupes. Surengti diskusiją apie privalomą skelbti informaciją ir būtinas ribas.

Metodologija:

■ Teorinė paskaita, atvejo analizė, pavyzdžių demonstravimas, informacijos išteklių analizė, pokalbis, diskusija, vaidmenų žaidimas, „kaltintojo ir gynėjo“ vaidmenys.

Priemonės:

■ Teorinė informacija pristatoma žodžiu. Ekrane rodoma informacija, kurią nesunku suprasti ir perskaityti. Nuodugnesnei analizei skirta medžiaga atspausdinama ir padalinama mokiniams. Su tekstu susijusią informaciją ir komentarus mokiniai gali rašyti į sąsiuvinius.

Nurodymai / pamokos planas:

■ Pamokos pradžioje patartina pabrėžti, kad skaitmeninių kamerų ir mobiliųjų telefonų technologijų pažanga bei nuolatos didėjantis medijose pateikiamos informacijos kiekis reiškia, kad bet kuris mokinys gali netikėtai tapti reporteriu: užtenka nufotografuoti eismo įvykį ar gaisrą taip, kad būtų matomos aukos, nufilmuoti užpuolimą ar apiplėšimą. Tačiau prieš skelbdamas tokią „karštą“ naujieną viešai, informacijos autorius turėtų susimąstyti apie galimas pasekmes įvykio aukoms. Nemažiau svarbu pasvarstyti ir kitą poveikį, pavyzdžiui, žalą vaikams, jei pamatytų negyvų ar sužalotų nukentėjusiųjų kūnus.

■ Po įžanginės dalies galima pakomentuoti mokomosios medžiagos 3 priedą (žr. „Žurnalistų etikos kodeksas“), ypatingą dėmesį atkreipiant į informacijos skleidėjų teises ir pareigas. Viena iš pareigų – užtikrinti, kad skelbiama informacija nesukeltų su ja susijusiems žmonėms rimtos ir neišvengiamos žalos. Toliau galima panagrinėti lentelėje „Su informacijos skelbimu internete susijusios pareigos“ pateiktą informaciją, palyginti pareigą „pranešti tiesą“ su pareiga „vengti žalos“ ir išsiaiškinti galimas prieštaras. Mokytojas gali pakomentuoti ir drauge su mokiniais paieškoti galimų sprendimų.

■ Antrojoje pamokos dalyje patartina sutelkti dėmesį moralinius aspektus, pavyzdžiui, kokią istorinę vaizdinę medžiagą skelbti yra etiška, o kokią – nemoralu. Diskusiją galima pradėti tokiais klausimais:

- ▶ Jei asmuo paskelbia nuotrauką ar vaizdo įrašą apie totalitarinį režimą arba agresyvios ideologijos istorinius faktus, ar tai reiškia, kad žmogus laikosi tokių pažiūrų ir vertybių?
- ▶ Ar masinių žudynių, kapaviečių arba suirusių palaikų nuotraukos būtinos norint susidaryti objektyvią nuomonę apie tam tikrą laikmetį, o gal tokiais vaizdais išniekinama mirusiųjų atmintis?
- ▶ Ar leistina internete platinti vaizdo medžiagą, kurioje šaipomasi iš kitos tautybės arba religijos žmonių? Kaip atskirti nekaltus juokus nuo įžeidžiančio ir provokuojančio turinio? Ar visi šią ribą supranta vienodai?

■ Rekomenduojama paprašyti kelių mokinių pasiruošti debatams, kuriuose būtų suvaidintas bylos svarstymas. Mokiniai pasiskirsto į dvi grupes, kurių viena ruošia argumentus „už“, o kita – „prieš“.

■ Be to, ypatingą dėmesį reikia skirti klausimui: kokia tokių vaizdų platinimo nauda ir tikslas? Ar tokios informacijos viešinimas gali padėti teigiamai paveikti susidariusią situaciją? Jei ne, kokia prasmė ar nauda viešinti tokio pobūdžio informaciją elektroninėje erdvėje? Siekiant palengvinti diskusiją, rekomenduojama ekrane parodyti nuotrauką, kurioje, pavyzdžiui, vaizduojami pabėgėliai ir aptarti joje slypinčią mintį.

■ Prieš pateikiant užduotis, mokiniams reikia paaiškinti, kad kai kurie klausimai neturi vienareikšmiškų ir neginčijamų atsakymų. Jų tikslas – atskleisti nuomonių įvairovę. Tačiau pamokos pabaigoje turėtų būti pasiektas mokinių pažiūras ir nuomones apibendrinantis susitarimas.

PRIEDAI

■ Mokomoji medžiaga, 1 priedas

INTERNETO SVETAINIŲ TIPAI

- ▶ **Asmeniniai puslapiai.** Tokiuose tinklapiuose žmonės talpina asmeninio pobūdžio informaciją. Socialiniai tinklai, pavyzdžiui „Facebook“ ir „LinkedIn“, suteikia techninių galimybių, tačiau asmuo atsako už talpinamos informacijos kokybę, t. y. jos tikslumą, išsamumą ir objektyvumą. Tokiuose puslapiuose galimos įvairios temos: kasdienis gyvenimas, politinių įvykių vertinimas, komerciniai smulkaus verslo skelbimai, meninė saviraiška ir pan.
- ▶ **Specializuotos svetainės,** kuriose nepelno siekiančios organizacijos arba aktyvūs visuomenės veikėjai talpina informaciją tam tikra tema, pavyzdžiui, apie aplinkosaugą, žmogaus teises, švietimą, labdarą ar socialinę rūpybą. Tokiose svetainėse gali būti išsakoma pakankamai nuosaiki arba radikali pozicija, talpinama patikima ir abejotina informacija. Natūralu, kad specializuotose svetainėse

pateikiama šališka informacija. Naudodamasis tokiais informacijos šaltiniais skaitytojas turi suprasti, kad svetainės kūrėjai turi savų interesų. Todėl būtina pabrėžti, kad tokiose svetainėse informacijos teisingumo lygis yra labai nevienodas.

- ▶ **Profesionalios svetainės**, kurias prižiūri valdžios institucijos, įstaigos ir organizacijos. Dažniausias tokių svetainių tikslas – sistemingai pateikti iš kelių šaltinių gaunamą informaciją. Tai – vyriausybės, savivaldos institucijų, tarptautinių ir nacionalinių institucijų, švietimo ir kitų įstaigų portalai. Tokios svetainės paprastai atitinka teisinius reikalavimus ir informacijos viešinimo standartus, juose pateikiamos aiškios nuorodos į originalius informacijos šaltinius, nurodomi cituojami autoriai. Apie informacijos patikimumą galima spręsti pagal ją pateikiančios institucijos patikimumą arba autoriaus kvalifikaciją.
- ▶ **Naujienų ir žinių svetainės**, apimančios nacionalinius ir tarptautinius naujienų portalus, internetinius laikraščius, žurnalus ir publikacijas. Internete kiekvienas gali skelbti savo „naujienas“. Tai gali būti ir elektroninės pripažintų spausdintų laikraščių ir žurnalų versijos, ir naujienų agentūrų svetainės, ir visiškai nauji straipsniai, prieinami tik elektronine forma. Techniniu požiūriu, naujienų svetainę sukurti yra pakankamai paprasta. Didžiausias iššūkis – ją išpopuliarinti ir įgyti objektyvaus informacijos šaltinio reputaciją. Apie tokių svetainių patikimumą sprendžiama pagal jų pateikiamos informacijos citavimo kitose populiariose ir patikimose medijose dažnį.
- ▶ **Forumai** – specializuotos diskusijų svetainės. Jų lankytojai aptaria įvairias temas, dalinasi nuomonėmis ir požiūriais. Žinant, kad tokiose svetainėse nuomonę rūpima tema išsakyti gali kiekvienas, tereikia užsiregistruoti, galima teigti, kad forumams būdinga nuomonių įvairovė. Kita vertus, forumų administratoriai gali savo nuožiūra blokuoti tam tikrus komentarus, šalinti prieštarigus pareiškimus ir net temas.
- ▶ **Komercinės svetainės** – „iš prigimties šališkos savo gaminių naudai, todėl būtina atsargiai vertinti perdėtus pareiškimus apie veiklos rezultatus ir kokybę. Nors dauguma teisėtą veiklą vykdančių verslo įmonių turi savo svetaines, jose pateikiama informacija ne visuomet būna teisinga. Pelno ir didesnio klientų skaičiaus siekia tiek gerai, tiek blogai pagarsėjusios įmonės. Tokiose svetainėse nepateikiama informacija apie konkurentų gaminius. Dauguma verslininkų savo paslaugas ar gaminius platina „išsinuomodami“ vietą serveryje. Pirkėjai turėtų būti atsargūs!“ Taip pat būtina saugotis nesąžiningo verslo komercinių svetainių.

Informacija parengta remiantis: „Criteria to Evaluate the Credibility of WWW Resources“././ Virginia Montecino,

George Mason University, Fairfax, Virginia: <http://mason.gmu.edu/~montecin/web-eval-sites.htm>

■ Mokomoji medžiaga, 2 priedas

9 – 18 metų amžiaus mokinių gebėjimai atsirinkti internete talpinamą informaciją (Jungtinė Karalystė)

- ▶ 95 proc. mokinių namų darbus ruošia naudodamiesi internete esančia informacija.
- ▶ 48 proc. tėvų mano, kad šiuolaikinių vaikų skaitmeninis raštingumas geresnis, nei jų pačių kartos žmonių.
- ▶ 38 proc. mokinių pasitiki didžiąja internete randamos informacijos dalimi, 49 proc. – mažesne dalimi, o 10 proc. yra linkę tokia informacija nepasitikėti.
- ▶ Tik trečdalis 9 – 18 metų amžiaus mokinių gavo mokykloje informacijos apie tai, kaip patikimą elektroninę informaciją atskirti nuo nepatikimos.
- ▶ Mažiau nei dešimtadalis 12 – 15 metų amžiaus interneto vartotojų, suradę reikiamos informacijos, bando išsiaiškinti, kas sukūrė interneto svetainę.
- ▶ Grožis svarbiau už kokybę: 15 proc. šios amžiaus grupės mokinių yra linkę manyti, kad interneto svetainės dizaino kokybė ir patrauklumas užtikrina informacinio turinio patikimumą.
- ▶ Tik 17 proc. mokinių ieškodami informacijos, lygina duomenis iš skirtingų svetainių.
- ▶ Maždaug trečdalis mokinių mano, kad jeigu interneto svetainę gerai reitinguoja paieškos sistemos, pavyzdžiui, „Google“ pateikia ją pirmosiose pozicijose, tikėtina, kad joje pateikta informacija bus patikima.
- ▶ Mokiniai yra labiau linkę pasitikėti informacijos ir žinių portalais (87 proc.) bei edukacinėmis svetainėmis, nei asmeniniais puslapiais ir tinklaraščiais (48 proc.).

Informacija parengta remiantis „Truth, Lies and the Internet. A report into young people’s digital fluency“.
// Jamie Bartlett, Carl Miller. September 2011. http://www.demos.co.uk/files/Truth_-_web.pdf

— Pirmajai pamokai skirtas klausimynas

Elektroninių išteklių, pavyzdžiui, interneto svetainių, patikimumo vertinimas

1. Kas sukūrė interneto svetainę, parašė straipsnį ar paskelbė komentarą? Kaip šis asmuo prisistato: pateikia savo vardą, pavardę ir užimamas pareigas, ar tik slapyvardį, o gal komentaras – anoniminis?
2. Ar su informaciją paskelbusiu asmeniu galima susisiekti ir patvirtinti informacijos tikrumą? Gali būti nurodytas paprastas arba elektroninis paštas, telefono numeris arba kitos susisiekimo būdas.
3. Ką dar galima sužinoti tinklapyje apie informaciją internete patalpinusį asmenį? Kaip šis asmuo yra susijęs su aprašyta tema ar įvykiais? Ko dar šioje srityje asmuo yra pasiekęs? Kiek laiko ir koku dažnumu jis talpina tokio pobūdžio informaciją?
4. Ar internete informaciją paskelbęs asmuo – privatus, ar priklauso kokiam nors nevyriausybinei organizacijai, dirba valdžios, mokslo įstaigoje?
5. Kokiais viešaisiais informacijos šaltiniais šis asmuo remiasi? Ar tiksliai nurodyti asmenys, vietovės ir datos?
6. Jei informaciją parengęs asmuo teigia priklausantis tam tikrai žinomai, gerą vardą turinčiai organizacijai, patikrinkite, ar šis asmuo (prisistatantis tokiu vardu ir pareigomis) tikrai nurodytas minėtos organizacijos interneto svetainėje. Pavyzdžiui, jei asmuo teigia esąs „Reuter’s“ agentūros reporteris, jo vardas turėtų būti nurodytas šios agentūros žurnalistų sąrašė.
7. Jei asmuo teigia esąs mokslininkas ar kažkokios srities profesionalas, patikrinkite jo išleistas knygas, straipsnius prestižiniuose tos srities mokslo leidiniuose ir recenzentų nuomones.
8. Įsitikinkite, kad domeno vardas atitinka svetainės pobūdį. Vardus *.com, *.org, *.net gali įsigyti privatūs asmenys. Vyriausybės organizacijos tokiais vardais nesinaudoja. Jei svetainėje su tokiu vardu teigiama, jog paskelbta informacija – oficiali, tuo nepatartina tikėti.
9. Ar paskelbtos informacijos pobūdis atitinka interneto svetainės pobūdį? Būtų keista, jei informaciją apie mokslą rastumėte pramogoms skirtoje interneto svetainėje. Būtų nemažiau keista, jei asmeniniame puslapyje būtų patalpintos ištraukos iš mokesčių įstatymų. Tokia informacija gali būti teisinga, tačiau jos tikrumą reikia patikrinti kituose elektroniniuose šaltiniuose.
10. Ar yra kitų požymių, rodančių informacijos šališkumą arba autoriaus siekį primesti savo nuomonę, pavyzdžiui, reklamuojamas aprašomas gaminytis, o nuomonė arba politinės pažiūros paremtos šališkais argumentais?
11. Ar paskelbta informacija pasenusi? Ar šiuo metu ji vis dar aktuali?

Informacija parengta remiantis „Truth, Lies and the Internet. A report into young people’s digital fluency“.
// Jamie Bartlett, Carl Miller. September 2011. http://www.demos.co.uk/files/Truth_-_web.pdf

— Mokomoji medžiaga, 3 priedas

Žurnalistų etikos kodeksas

- ▶ 9 straipsnis. Prašydamas informacijos, žurnalistas turi prisistatyti savo pavarde, nurodyti redakciją ir pareigas, įspėti žmogų, kad jo žodžiai gali būti viešai paskelbti visuomenės informavimo priemonėse?
- ▶ 12 straipsnis. Žurnalistas ir viešosios informacijos rengėjas, skelbdamas informaciją, kurią jam suteikė bejėgiškos būsenos paveiktas žmogus, privalo įsitikinti, ar jos paskelbimas nepažeis šių asmenų teisių, stengtis numatyti galimas neigiamas pasekmes šiam asmeniui.
- ▶ 14 straipsnis. Žurnalistas, viešosios informacijos rengėjas neturi naudoti tiesioginiam citavimui garso ir vaizdo įrašymo priemonių, jeigu to nenori informaciją teikiantis privatus asmuo.
- ▶ 21 straipsnis. Pateikdamas informaciją apie nusikalstamas veikas, nelaimingus atsitikimus ir kitokius atvejus, kai asmenims padaroma turtinė ar neturtinė žala, žurnalistas, viešosios informacijos rengėjas privalo stengtis, kad tokia informacija nesukeltų nukentėjusiam ir nekaltam asmeniui papildomų išgyvenimų ir kančių.
- ▶ 37 straipsnis. Žurnalistas, viešosios informacijos rengėjas privalo laikytis nekaltumo prezumpcijos. Žmogų kaltu gali pripažinti tik teismas įsiteisėjęs sprendimu arba nuosprendžiu.
- ▶ 41 straipsnis. Draudžiama skelbti duomenis apie asmenį, nukentėjusį nuo nusikalstamos veikos, be to asmens sutikimo, o asmeniui žuvus – be jo artimųjų sutikimo. Šie duomenys gali būti skelbiami be asmens ar jo artimųjų sutikimo tik tais atvejais, kai nuo nusikalstamos veikos nukentėjo viešasis asmuo arba skelbti šiuos duomenis yra visuomenės (viešasis) interesas.
- ▶ 47 straipsnis. Žurnalistas, viešosios informacijos rengėjas neturi piktnaudžiauti katastrofų, avarijų, mirties, smurto ar agresijos vaizdais, kurie gali žėisti ten atvaizduojamų asmenų ar jų artimųjų jausmus bei skaitytojų ir (ar) žiūrovų jautrumą.

Žurnalistų etikos kodeksas, Priimtas Visuotiniame žurnalistų susirinkime 2015 m. gegužės 15 d., Vilniuje, Lietuvos Respublika. <http://lzlek.lt/index.php?lang=1&sid=381&tid=329>

Su informacijos skelbimu internete susijusios pareigos	
Skelbti tiesą	Vengti žalos
<ul style="list-style-type: none"> ▶ Informuoti visuomenę. ▶ Ginti informacijos laisvę. ▶ Remtis pirminiais informacijos šaltiniais. ▶ Užtikrinti informacijos nešališkumą. ▶ Be priežasties neiškreipti arba nesupaprastinti faktų. ▶ Aprašomus įvykius pateikti kontekste. ▶ Nurodyti informacijos šaltinį. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Skelbti teisėtą ir etišką informaciją. ▶ Neskelbti informacijos, kuris skatintų agresyvų elgesį, viešosios tvarkos pažeidimą ar nusikalstamą elgseną. ▶ Nepiktnaudžiauti stichinių ar technologinių, nelaimių, mirties, smurto arba karo vaizdais. ▶ Nesukelti papildomo skausmo aukoms ar nekaltosioms įvykio šalims. ▶ Nepamiršti nekaltumo prezumpcijos.

— Užduotis antrajai pamokai

Pabėgėliai

— Ekranе parodžius šią ar kitą panašią nuotrauką, mokiniamis išdalinami lapai su toliau nurodytais klausimais:

- ▶ Ar ši nuotrauka tikroviška, atspindi tikrovę?
- ▶ Ar ši nuotrauka informatyvi, ar įžeidžianti?
- ▶ Apie kokius platesnius įvykius ši nuotrauka byloja? Koks yra platesnis kontekstas?
- ▶ Kas šį vaizdą nufotografavo ir kada?
- ▶ Kokia galėtų būti šios nuotraukos tikslinė auditorija? Kokiems žmonėms ji skirta?
- ▶ Ar tokia nuotrauka gali kažkaip padėti joje pavaizduotiems žmonėms?
- ▶ Ar šio tikslo būtų galim pasiekti pasitelkus kitą, neutralesnę nuotrauką?

Informacija parengta remiantis <http://graphics8.nytimes.com/images/2011/09/18/books/review/18HARI/18HARI-article-Large.jpg>

RUSIJOS FEDERACIJA

Pamokos pavadinimas: Ateities rinkėjų tinklo mokykloje kūrimas pasitelkus verslo žaidimą „Megapolis“: darbo su medijomis kompetencijų ugdymas (8 ir 9 vidurinės mokyklos klasių mokiniams)

Tema:

- ▶ Šiuolaikiška mokykla – platforma demokratinio pilietiškumo ir žmogaus teisių ugdymui, pasitelkus naujausias informacines technologijas.
- ▶ Šiuolaikinis ugdymas apima darbo su skaitmenine informacija įgūdžius, gebėjimą kritiškai vertinti informaciją ir dalyvauti priimant sprendimus.
- ▶ Demokratinio pilietiškumo ugdymas yra neatsiejamas nuo ateities demokratiškų rinkimų kultūros ir pagrindinių Europos Tarybos įvardytų kompetencijų formavimo, t. y. būti atsakingu, dalyvauti priimant sprendimus, spręsti konfliktus be smurto, dalyvauti užtikrinant ir gerinant demokratiškas institucijų darbą

■ **Raktiniai žodžiai:** demokratiški rinkimai, rinkimų technologijos, kritinis mąstymas, kritinė priešrinkiminių programų analizė, elektroninės rinkimų technologijos, adekvati informacija.

■ **Žaidimo tikslas:** sustiprinti praktinių žinių perdavimo mokiniams procesą ir rinkimų technologijų įgūdžių ugdymą. Sutvirtinti poreikio dalyvauti vietos bendruomenės gyvenime suvokimą. Išugdyti kompetencijas, reikalingas naudotis šiuolaikiniais elektroniniais šaltiniais ir paslaugomis.

■ **Žaidimo uždaviniai:**

- ▶ Praktiškai mokyti dalyvius naudotis šiuolaikinėmis rinkimų technologijomis;
- ▶ Išmokyti dalyvius būti aktyviais ir sąmoningais piliečiais, gebančiais naudotis savo teisėmis ir vykdančias pareigas vietos bendruomenei;
- ▶ Skleisti demokratinės vertybes skatinant mokinius tapti aktyviais piliečiais; skatinti pilietinio vaikų ir jaunimo ugdymo programas įgyvendinančių vaikų organizacijų veiklą ir stiprinti visuomenės paramą;
- ▶ Puoselėti teigiamą aktyvaus piliečio, vietos bendruomenės, vaikų organizacijų įvaizdį.

■ Pamoka vykdoma mokykloje, kurioje veikia elektroninė edukacinė bendruomenė. Internetas suteikia šiuolaikines galimybes asmeninių ir grupės tikslų siekti pasitelkus ryšius ir keičiantis informacija. Bendraudami ir bendradarbiaudami internete asmenys, grupės ir organizacijos gali siekti edukacinių ir ugdymo tikslų.

■ Edukacinių bendruomenių tinklas turėtų būti taip organizuotas, kad mokiniai galėtų patogiai įsitraukti į veiklą ir dialogą. Tokios bendruomenės turėtų padėti dalyviams (mokiniams, studentams, mokytojams, mokyklos administracijos darbuotojams) iš pasyvių stebėtojų tapti aktyviais veikėjais.

■ Žaidimą „Megapolis“ galima įdiegti bet kokios švietimo įstaigos, turinčios „Poll“, interneto svetainėje. Tai nereikalauja papildomų išteklių.

■ Žaidimas „Megapolis“ padeda ugdyti gebėjimą kritiškai mąstyti, mat rinkimų procedūros reikalauja, kad kandidatai bendrautų su rinkėjais. Pastariesiems būtina gebėti kritiškai vertinti informaciją, kad balsuodami priimtų teisingą sprendimą.

■ Dėmesys kritinio mąstymo ugdymui – esminis pamokos „Mokyklos rinkėjas“ tikslas ir sudėtinė žaidimo „Megapolis“ dalis.

Nurodymai

■ Mokiniams paskirstomi mero rinkimams besiruošiančio miesto gyventojų vaidmenys.

■ Mokiniai suskirstomi į grupes – miesto bendruomenes, kurios privalo:

1. Deleguoti vieną žmogų į rinkimų komisiją, kuri privalės patvirtinti sprendimo protokolą. Šis asmuo privalės atstovauti savo bendruomenės narių (mokinių grupelės) interesus rinkimų kampanijos metu.
2. Remiantis rinkimų komisijos reikalavimais išrinkti vieną kandidatą į miesto merus.

3. Paruošti kandidato rinkimų programą, kuri rinkimų kampanijos metu bus pristatyta miesto gyventojams.

■ Kiekvienos bendruomenės (grupelės) tikslas – veiksmingai dalyvauti rinkimų kampanijoje. Rinkimų tikslinė auditorija – tik „Megapolio“ gyventojai. Siekdamos šio tikslo, bendruomenės privalo:

1. Užregistruoti savo kandidatą rinkimų komisijoje ir gauti leidimą pradėti rinkimų kampaniją.
2. Įkurti rinkimų būstinę, sukurti strategiją ir taktiką.
3. Surengti kandidatų į miesto merus spaudos konferenciją.
4. Vykdyti rinkimų kampanijos veiklą, optimaliai naudoti turimus išteklius.
5. Laisvu metu, miesto erdvėse (mokyklos patalpose ar teritorijoje) surengti rinkimų kampanijai skirtus kultūrinius renginius.

■ Rinkimus laimės daugiausia rinkėjų balsų „Megapolio“ portale (<http://www.mmgame.ru>) surinkęs kandidatas.

■ Užregistravusios savo kandidatus bendruomenės gali pradėti rinkimų kampaniją. Tačiau prieš tai kiekviena rinkimų būstinė privalo parengti rinkimų kampanijos strategiją.

■ Pagrindinės rinkimų užduotys:

1. Parengti kandidato biografiją (gyvenimo aprašymą su nuotrauka) ir paskelbti ją „Megapolio“ svetainėje. Tai padeda supažindinti rinkėjus su kandidatais. Biografijoje svarbu pabrėžti svarbias kandidato savybes, pavyzdžiui gebėjimą vadovauti, nurodyti pagrindinius pasiekimus ir gyvenimo planus. Rinkėjai su šia informacija gali susipažinti ir ją įvertinti.

2. Spaudos konferencija. Dalyvavimas tokiame renginyje reikalauja gebėjimų reikšti nuomonę prieš didelę auditoriją, atsakyti į spaudos bei žiniasklaidos atstovų užduodamus klausimus. Paprastai spaudos konferencija – pirmoji galimybė susipažinti su kandidatu. Žaidimo spaudos konferencija vyksta internetu, informacija pateikiama klausimų ir atsakymų forma. Spaudos konferencijoje kandidatai privalo prisistatyti, daugiausia dėmesio skirdami savo lyderystės gebėjimams, motyvuodami dalyvavimą rinkimuose ir paaiškindami naudą, kurią gali atnešti miestui, jei bus išrinkti.

3. TV debatai. Kandidatai įvairias aktualias temas aptaria debatuose su kitomis partijomis. Viskas filmuojama ir transliuojama internetu. Diskusijos suteikia galimybę išreikšti skirtingas ir panašias pažiūras. Debatų temas galima suplanuoti iš anksto, pavyzdžiui, „Mokiniu savivalda: dabartinės problemos ir sprendimai“.

4. Rinkimų agitacija. Tokie renginiai skirti atkreipti didelių auditorijų dėmesį į kandidato rinkimų programą, įtikinti rinkėjus savo gebėjimu per ribotą laiką įgyvendinti siūlomą politiką. Optimaliausias laikas kalbai – 2 arba 3 minutės. Ši dalis yra emociinga, reikalauja dinamiškumo. Agitacinių renginių metu gali pasisakyti visi kandidato rinkimų būstinės atstovai. Šie renginiai gali būti transliuojami tiesiogiai internetu.

5. Kandidato rinkimų programa. Šiame dokumente pateikiama daugiausia informacijos. Jame nuodugniai išdėstomos esminės idėjos, kurias kandidatas planuoja įgyvendinti, laimėjęs rinkimus. Žaidime „Megapolis“ vyksta konkursas dėl geriausios rinkimų programos apie miesto plėtros planus. Vertinama konkursui pateiktų programų kokybė, aktualumas, idėjų originalumas ir pagrindimas.

■ Žaidimas „Megapolis“ padeda suformuoti būsimųjų rinkėjų tinklą mokykloje. Mokiniai išmoka dalyvauti pagrindinėse rinkimų procedūrose, sukaupia dalyvavimo demokratiškuose rinkimuose patirties

LT

Europos Taryba – žinomiausia žmogaus teisių organizacija Europoje. Ją sudaro 47 narės, iš kurių 28 priklauso Europos Sąjungai. Visos Europos Tarybos šalys narės pasirašė Europos žmogaus teisių konvenciją, skirtą žmogaus teisių, demokratijos ir teisinės valstybės apsaugai. Šios Konvencijos įgyvendinimą šalyse narėse prižiūri Europos žmogaus teisių teismas.

www.coe.int

Europos Sąjunga – unikali ekonominė ir politinė 28 demokratiškos Europos valstybių sąjunga. Siekdama užtikrinti taiką, gerovę ir laisvę, Europos Sąjunga stengiasi sukurti teisingesnį ir saugesnį pasaulį 500 mln. gyventojų. Europos Sąjungos valstybės narės bendradarbiauja per įsteigtas bendras institucijas, iš kurių pagrindinės – Europos Parlamentas (kuriame atstovaujama Europos gyventojams), Europos Vadovų Taryba (kurioje atstovaujama valstybių vyriausybėms) ir Europos Komisija (kurioje atstovaujama bendriesiems ES interesams).

<http://europa.eu>

EUROPEAN UNION

CONSEIL DE L'EUROPE